

KÜLTÜR BAKANLIĞI / 1504
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Sanat – Tiyatro Dizisi / 47 - 68

Anton ÇEHOV - Nail SİMON

SEVGİLİ DOKTOR

Türkçesi :
Sevgi SANLI

© Kùltür Bakanlığı / ANKARA – 1993
ISBN 975 - 17 - 1305 - 6
Kapak Düzeni / Angora Reklamcılık ve Yayıncılık Ltd.

*Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 14. 4. 1993 tarih ve
928 . 2 - 892 sayılı makam onayınca birinci defa olarak
10. 000 adet bastırılmıştır.*

Yeniçağrı Matbaası
Tel : 324 12 76
Ankara-1993

1990'lı yıllar yalnız Türkiye toplumunda değil, tüm dünya coğrafyasında da ilginç oluşumların ve onlara bağlı gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde Bakanlığımın politikasının özünü, demokratikleşme çabalarının toplumumuzda yaygınlaştırılması oluşturmaktadır. Çoğulcu, katılımcı, çağı yakalamış insanların ürünleri ile bütünleşmiş bir kültür politikası temellendirilmesi amaçlanmıştır.

İnsanlığın geçirdiği büyük dönüşümlerin ve değerlerin arkasındaki kavramlar "Kitap" ve "Okumak"tır. Ne görselliğin gücü, ne de iletişimin durmak bilmeyen teknolojik gelişmeleri, bu iki kavramın insanlara özgü haz duygusu nedeniyle hiçbir zaman önemini yitiremeyecek, özelliği ve önemini dünyaya durdukça sürüp gidecektir.

İnsanlar günlük yaşama biçimleri, dünyadaki olumlu olumsuz gelişmeler, etkileşimler, olaylar, üzüntüler ve sevinçler içinde düşünce üretip kendilerini yenileyecekler ve bu çabadan da hiçbir zaman vazgeçemeyeceklerdir.

Bütün bu somut gerçeklerin yanında, karşımızda fazla değiştirdiğini söyleyemeyeceğimiz diğer bir somut gerçek var. O da az okuyan bir toplum oluşumuz. 1992'yi KİTAP VE OKUMA yılı ilan ederek bu sorunun altında yatan nedenleri araştırmak, çözüm yolları aramak, etkinlikler yapmak, okuma konusunu gündemde tutmak çabası içinde geçirdik. Kampanyalar yaptık, yarışmalar düzenledik, kitaplarımızı ücretsiz verdik, tüm bu etkinliklerimizi yine sürdüreceğiz.

1993 yılında "KİTAP SATIN ALIN... AYDINLANIN" diyerek ikinci adımımızı atıyoruz. Yine kampanyalar, yarışmalar yoluyla insanımızı kitaba ve kitap satın almaya yönlendirmek amcındayız.

Geniş ufukları olan, düşünen, düşündüğünü açıklayan, görsel iletişim araçlarının verdikleriyle yetinmeyen, kültürlü insanların yaşadığı özgür ve demokratik ortamı olan, geleceğin,

2000'li yılların Türkiye'si için bu kavramların yerleştirilmesi çok önemli. Bunun sonunda kitabı isteme, sahip olma ve bundan haz duyma duygusunun yaygınlaştığı insanların Türkiye'si, okuyan, yazan Türkiye, düşünenlerin gerçekleştiği Türkiye olacaktır.

Bakanlığımız 1993'te gerek çalışmaları sırasındaki değerlendirmeleri gerek Türkiye'nin her köşesinden gelen istemin yoğunlaşması nedeniyle baskı sayılarını yükseltti.

Toplumsal düşünce birikimimizi oluşturan, bu arada da ulusal kültürümüze katkıda bulunmuş olan ve fakat özel yayınevleri tarafından yayınlanmasında bilinen güçlükleri yaşayan kitapları yayınlamaya devam edeceğiz. Böylece, ulusal kültür birikimimizi yalnızca bir koruma mantığıyla değil, günümüz gereksinimlerini karşılayacak bir yaklaşımla ele almış olacağız.

Okumak ve yazmak, insanların insanca duygularının, kendi kendisiyle yalnız kalabildiği tad alma ve haz duyma anlarının yaşandığı tek alandır. İnsanlar yaşanan bu anlarının sonucunda dünyamızı süsleyen fikir ürünlerini ortaya koyuyor, yetenekli kişiler ortaya çıkıyor, hepimizin, ülkemizin, giderek dünyamızın malı oluyor.

Bu gerçek ve bilinç içinde kitap ve okumak somutunda başlattığımız girişimlerimizi 1993'te yine gündeme getiriyor "KİTAP SATIN ALIN... AYDINLANIN" diyoruz.

Çoğulcu, katılımcı, demokratik yapılı, çağını yakalamış, ona içerdiren bakan kuşaklar olarak yetişmemizin gerçeği bu diyorum ve buna içtenlikle inanıyorum.

D. Fikri SAĞLAR
Kültür Bakanı

K İ Ş İ L E R :

YAZAR

İKİ SIRA SEYİRCİ

İVAN

GENERAL

GENERALİN KARISI

MADAM B

BAYAN

JULLA

ZANGOÇ

KURYATİN

PIYOTR

KOCA

KADIN

SERSERİ

POLİS

KIZ MEMUR

KİSTUNOV

KADIN

ÇOCUK

BABA

KIZ

I. PERDE

I. SAHNE

YAZAR : Rica ederim, beni rahatsız etmiyorsunuz, rica ederim. Çene çalmak, çalışmaktan çok daha iyi bence. Gene de şuraya çakılıp kalmışım; şu düşünceyi zihnimden kovamıyorum, bir türlü: Yazmam gerek, yazmam gerek, yazmam gerek... Burası çalışma odam, hikâyelerimi yazdığım yer. Kendi ellerimle yapım burasını. Keresteyi kendim doğradım, kütükleri kendim yerleştirdim. Bir şeye benzete-medim, lâf aramızda yazılarını şuracıkta, duvarın dibinde çiziktiririm. Çünkü masamın tam ortasına tavandan su dam-lar. Masayı bu tarafa çek diyeceksiniz. Nasıl çekeyim? Ta-bandaki kocaman bir deliği kapatıyor. Taban tepenin yama-cına yaslandırılmıştır. Sellice yağmurlarda kulübem yoku-şaşağı kaymaya başlar. Kaç kere yerimden hiç kımılda-madan yoldaki komşuların berisinden geçmiştir.

Gene de severim burasını. Kapımı çalan, hatırım soran pek çıkmasa da. Konu komşu bir yazarı rahatsız etmekten pek çekinir nedense. Her zaman derin derin düşündüğümüzü sanırlar. Oysa, doğru değil bu. Sevgili anacığım bile beni ra-hatsız etmekten ürker de, parmaklarının ucuna basarak ge-lir buraya. Yemek tepsisini kapının ardına bırakıverir. *Bu yüzden yıllardır kursağıma sıcak yemek girmedi. Ama, epeyce yazı yazdım burada... Belki gereğinden fazla..* Pen-cereden bakıyorum. Hayat beni dışında bırakarak, baş-döndürücü bir hızla gelip geçmede. Kendime soruyorum: Beni, durup dinlenmeden, gece gündüz demeden, sayfa sayfa, tomar tomar yazı yazmağa dürten nedir? Karşılığı çok basit. Hiç çarem yok. Yazarım ben.. Arada bir, aklımdan zo-rum var herhalde, diyorum. Merak etmeyin, tehlikeli de-

ğilim. Ama, zaman zaman aklım olmadık yerlere takılıyor. Biriyle konuşuyorum, değil mi? Dudaklarımı kıpıdatmış görüyorum da ne dediğini işitmiyorum bile. Renk vermek için evet efendim, doğru efendim, gibi bir şeyler geveliyorum ağızda. Oysa içimden şuna bak, diyorum, ne yaman bir hikaye kahramanı olur. Hikâyeyi yazarken keyifleniyorum, doğrusu. Düzeltmeleri okumak da hiç fena olmuyor. Gelgelelim, hikâyeye bir kere basılmaya görsün... Görecek gözüm kalmıyor. Baştan aşağı yanlışmış gibi geliyor bana. Ellerim kırdaydı da bunları yazamasaydım, diyorum. İçim kan ağlıyor. Sonra okurlar okuyor. "Ne kadar da zekice, ne kadar da şirin" diyorlar. "Şirin olmasına şirin ama, Tolstoy'un eline su dökemez." İyi olmasına iyi ama, nerde Turgenyev'in 'Babalarla Oğulları', nerde bunun karaladıkları? Ömrümün sonuna kadar bu böyle sürüp gidecek. Kıvrak bir kalemi var, diyecekler. Görüp göreceğim nimet, bundan ibaret. Ölünce de, mezanımın yanından geçen dostlarım beni şöyle anacaklar: "Şurda filânca yatıyor. İyi yazardı ama Turgenyev'le boy ölçüşemezdi."

Tuhaf değil mi, siz gelmeden, günün birinde şu yazarlıktan vazgeçsem diye geçiriyordum aklımdan. Kimbilir neler, neler yapabiliirdim. Daha önce açıkça söylememiştim ama bu akşam şu tiyatroya gelen sizlere içimi dökmek istiyorum. Daha bacak kadar çocukken büyüyünce ne olmağa heveslenirdim biliyor musunuz? Bir dakika, aklıma bir şey geldi de. Hemen şuraya kaydedeyim... Bir küçük hikâyeye konusu.. Az önce tiyatro sözü etmişim ya, zihnimde çakıverdi birden. Demin, neden söz ediyorduk kuzum? Aldırmayın, aklım fikrim şu yeni hikâyede şimdi... Hoşunuza gidecek mi bakalım?

Bir tiyatrodayız. Yeni bir tiyatro mevsiminin açılış gecesi. Hikâyeye, pek değerli, pek sayın sanatseverlerin fuayede buluşarak birbirlerine selâmlamalarıyla başlar. Filâncanın giymi kuşamı nasıl, falanca neler takıp takıştırmış, nasıl sürüp

sürtüştürmüş. Bunlar konuşulur. Bu akşam hangi oyun seyredilecek, farkında bile değildir. Ama, içlerinden bir tek adamın hakkını yemeyelim.

ADI : İvan İlyiç Çerdyakov!

(Tiyatro dekoru gelir. Yüzleri bize doğru dönük, iki sıra seyirci görünür.)

III. SAHNE

AKSIRIK

YAZAR : Devlet Memuru, Yeşil Sahalar ve Parklar Bakanlığında kâtip olan İvan İlyiç Çerdyakov'un bir tek tutkusu vardı : Tiyatro. *(İvan ile karısı girerler. İvan otuz beş yaşlarında bahlım selim, iddiasız bir adamdır. O da, karısı da ellerinden geldiğince süslenip püslenmişlerdir. Ama o sık kalabalığın içinde sönük kalırlar. Bu çevreden olmadıkları açıkça bellidir. Yerlerine geçerler. Karısı programına göz gezdirirken, İvan yüzü sevinçten ışımsı, sağına soluna, gerisine bakar. Tiyatroyu ve gözde seyircilerini gözden geçirir. Bu akşam mutlu bir adamdır.)*

Bakanlıktaki işine dört elle sarılmıştır. Memurlukta yükseleceği, günün birinde önemli bir koltuğa geçeceği yolunda umutlar besliyordu. Şimdiki durumu pek parlak olmasa da, kendini bu en büyük zevkinden yoksun bırakmak istememişti Böylece Rostov'un 'Sakallı Kontes' oyununun gala gecesi için tiyatronun en güzel, en pahalı yerinden iki koltuk bileti aldı. *(Parlak üniformalı bir general ile karısı girerek yerlerini ararlar.)* Ademcağızın kaderine bak. Saygıdeğer amiri, Yeşil Sahalar ve Parklar Bakanı, General Mikhail Brâsilhov da tiyatroya gelmez mi o gece?

(General ile karısı birinci sıraya geçerler. General, İvan'ın tam önündeki koltuğa oturur.)

İVAN : *(Generale doğru eğilerek)* İyi akşamlar Sayın Generalim.

GENERAL : *(Dönüp soğuk soğuk İvan'a bakar.)* Hımmm? Ne? Ha, evet, iyi akşamlar

İVAN : İzin verirseniz, kendimi tanıtayım Sayın Generalim, ben Çerdyakov İvan İlyiç Benim için ne büyük şeref, efendim..

GENERAL : *(Dönerek soğukça)* Ya!

İVAN : Sizin gibi ben de, Sayın Generalim, Yeşil Sahalar ve Parklar Bakanlığında hizmet görüyorum. Yani bizzat Bakan olan zatalinizin emrindeyim. Ağaclar ve fidanlıklar müdürlüğü, başkâtip yardımcısıyım, efendim. Canla başla çalışıyoruz Efendim.

GENERAL : Ya, öyle mi? Çok iyi ediyorsunuz. Bu yıl ağaclar güzel yeşermiş, fidanlar da güzel boy vermiş. Aferin.

(General önüne döner. Çerdyakov da sevinçten ağzı kulaklarına varmış, arkasına yaslanır. General'in karısı kulağına bir şey fısıldar, General omuz silker, bu sırada oyunun görünmeyen perdesi açılır. Seyirciler alkışlar. İvan tekrar öne eğilir.)

İVAN : Eşim sizinle tanışmak mutluluğuna erişmek istiyor Generalim. İşte karım, Madam Çerdyakov.

KARISI : *(Gülümseyerek)* İyi akşamlar, efendim.

GENERAL : Şerefyab oldum, Hanımefendi.

KADIN : O şeref bendenize ait efendim.

GENERAL : İyi seyirler hanımefendi.

(General canı sıkılmış olarak öne döner. İvan karısına gültümser sonra.)

İVAN : *(General'in karısına)* Madam Brasilhov sizi tanıştırayım, Karım Madam Çerdyakov

KADIN : Memnun oldum, Madam Brasilhov.

MADAM B. : *(Soğuk)* Nasılsınız?

KADIN : Şimdi sayın eşinizle tanışmak onuruna erdim.

İVAN : *(Madam Brasilbov'a)* Ben de karımın kocasıyım. Umarım afiyettesiniz Madam, Brasilbov.

(Yazar, Şşşş diyerek onları susturur.)

GENERAL : *(Yazara)* Affedersiniz. Çok özür dilerim.

(Hepsi oyunu seyretmeye başlarken, General öfkesini zor zapteder.)

İVAN : Umarım oyun hoşunuza gider, efendim.

GENERAL : Umarım. Seyretmek fırsatını bulabilirsem tabii.

(General artık iyice sıkılmaktadır. Yakası ona dar gelir. Hepsi tekrar oyunu seyretmeye koyulurlar.)

YAZAR : İvan İlyic Çerdyakov bu eşsiz fırsatı çok iyi değerlendirdiği için zevkten dört köşe, arkasına yaslanıp 'Sakallı Kontes'in tadını çıkarmağa başladı. Artık, Yeşil sahalarda ve Parklar Bakanının yabancıları sayılmazdı. Ailece tanışmış, samimiyet kurmuşlardı. Senli benli oldukları bile söylenebilirdi, biraz gayret edilse... İşte tam o sırada, ansızın, geldiğim geliyorum demeden, fırsatlı göklerden inen bir yıldırım gibi, Çerdyakov başını geriye atıp..

İVAN : HAAAAAAAAAAP - ŞUUUUUUUUUUU?!! *(Dedi)*

YAZAR : *(İvan korkunç şekilde hapşırırken başını öne doğru eğer. Bu şiddetli hapşırmanın bütün serpintileri, General'in tamamıyla çıplak olan başının arka tarafını ıslatır. General irkilir, eli ıslanan başına gider.)* Eyvahlar olsun! Özür dilerim, Sayın Generalim, çok çok affedersiniz?

GENERAL : Aldırmayın, önemsiz bir şey.

İVAN : Önemsiz ha? Önemsiz olur mu hiç? Önemsiz demeye nasıl diliniz varır? Düpedüz hayvanlık denir benim bu yaptığımıza.

GENERAL : Bu meseleyi çok büyütüyorsunuz. Kapatın gitsin.

(Mendilini cebine koyar.)

İVAN : *(Kendi mendilini çıkarır.)* Kapatmak elimde mi Generalim. Yaptığım affedilmez bir şeydi. İzin verin de ensenizi söyleyim. Bu kadarcık olsun kabahatimi tamir etmeye çalışayım.

(General'in başını silmeğe başlar. General onun elini iter.)

GENERAL : Yeter. Yeter. Üzülecek bir şey yok dedim.

İVAN : Nasıl olur. Başınıza yağmur gibi indi. Generalim. Başınızı sırlıslıklam ettim. İnanın niyetim kötü değildi. Bir kazadır oldu işte. Utancımın yerin dibine geçtim.

YAZAR : Şşşşşşşş;

GENERAL : Özür dilerim bağışlayın.

İVAN : İşin kötüsü, sayın Generalim apansız oluverdi. Kendimi tutayım demeğe kalmadan boşalverdi burnumdan.

MADAM B. : Şşşşşş!

İVAN : Şşşşşş! Tabii. Tabii. Kusura bakmayın. (Geri çekilir. Mendiliyle burnunu siler. Sonra tekrar öne doğru eğilir.) Merak etmeyin, soğuk algınlığı değil. Belki burnuma bir toz kaçtı da...

GENERAL : Şşşşş.....

(Sessizce oyunu seyrederek. İvan süklüm püklüm geriye çekilir.)

YAZAR : Çerdyakov ne kadar çabalasa bu olayı aklından çıkaramıyordu. İşlediği küçük kabahati gözünde büyüttükçe büyüttü, General'in ensesinde patlayan aksırık artık düşman mevzilerine dikilmiş bir topun gürelemesinden farksızdı onun için. Bu affedilmez suçunu olanca dehşetiyle görebilmek için olanları ycniden ağır ağır aklından geçirdi.

(Çerdyakov rölanti hareketleriyle başsırma sahnesini tekrarlar. Bu ilk başsırmadan üç kere daha şiddetli gibi görünür. Rölanti hareket eden General de ense köküne bir balyoz inmiş gibi davranır. başsırma sahnesi tamamlanuncaya kadar herkes Slowmotion'a uyar. Görünmeyen perde kapanır. Alkışlarla. Herkes kalkıp tiyatrodan çıkmaya başlar. Geçirdikleri güzel gece üstünde konuşurlar.)

GENERAL : Alâ... Güzel

MADAM B. : Evet, iyiydi.

GENERAL : Pek âlâ, pek güzel Pek güzeldi değil mi canım?

MADAM B.: Evet, beğendim doğrusu

(İvan arkalarında durup General'in sırtına başıfçe vurur.)

YAZAR : Ben de bayıldım

İVAN : (General'e vurmağa devam ederek) Affedeisiniz, sayın Generalim.

GENERAL : Bu da kim? Sırtıma vuran da kim?

İVAN : Benim efendim, ben . Çardyakov.

MADAM B.: (Hızla General'i bir tarafa çeker.) Aman dikkat et canım, şu aksırıp uksıran adam

İVAN : Merak buyurmayınız Sayın Generalim. O aksırık burnumdan fitil fitil geldi. Burnumdan soluyacak halim bile kalmadı. Sadece ıslak bir başla serin havaya çıkmanızdan endişe ediyordum.

GENERAL : Ha, şu mesele! Üstünde durmağa bile değmez Ufak bir gaf. Umutun gitsin. Oyun eğlenceliydi, değil mi? Siz de güldünüz mü?

İVAN : Gülmek mi? Pek tabii. Gülmekten kırdım. Yillardır bu kadar gülmemişim.. Ha.....ha.....ha...

GENERAL : En çok hangi sahne sizi etkiledi?

İVAN : Aksırık. Tepenize aksırdığım an. İşte o anda canım burnuma geldi

GENERAL : Amma da uzattınız delikanlı. Haydi gidelim canım Yağmur yağacağına benzer. Başımın bir daha ıslanmasını istemem.

MADAM B. : Bir daha böyle densizliklere izin vermemelisin, kocacığım.

(Çıkarlar.)

İVAN : İsyahlar olsun. Bittim. Mahvoldum. Ağaclar ve Fidanlıklar Müdürlüğünden kovduracak beni. Ağaççıklar ve Taflanlar İdaresine sürüleceğim

KADIN : Haydi, gel İvan.

İVAN : Ne dedin?

KADIN : Bu kadar üzülme canım. Alt tarafı, ufacak bir uksırık. General unutmuştur bile.

İVAN : Emin misin?

KADIN : Hayır Korkuyorum İvan.

YAZAR : Böylece süklüm püklüm evlerinin yolunu tutarlar.

İVAN : Generale güzel bir armağan gönderip gönlünü almalı Belki bir kaç tane Türk havlusunu.

YAZAR : Çerdyakov'un mesleğinde yükselme umutları burnunun yeliyle harman gibi savrulmuştu.

İVAN : (Eulerine gelirken) Bu iş neden başıma geldi. Tiyatrodan ne

işin var be adam? Haydi tiyatroya gittin diyelim. Neden balkonda kendi sınıfından adamlarla oturmazsın? Orada birinin suratına hapsürsün bile, çok yaşa! der.

KADIN : Haydi yatalım, İvan.

İVAN : General'in huzuruna çıkıp durumu bir daha açıklasam. Burnu sürtülmüş bir adam gibi alttan alsam, yalvarsam yakarsam, beni bağışlar herhalde.

KADIN : Belki ona hiç hatırlatmasan daha iyi edersin, İvan.

İVAN : Olmaz, olmaz! Efendiden bir adamı olmak istiyorsam efendice davranmam yakışık alır.

YAZAR : Böylece sabah oldu. Rastlantı bu ya, General o gün dilek sahiplerini dinliyordu. Çerdyakov'un önünde elli altmış kişi bulunduğu için sabahın erken saatlerinden akşama kadar bekledi.

(Çerdyakov, büro dekoruna yaklaşır.)

GENERAL : Evet... Şimdi sıra kimde.

İVAN : Bende Efendimiz Sonunda sıra bana gelebildi. Size baş vuranların sonucusuyum.

GENERAL : Pekâlâ. Dileğiniz nedir? Dilekçe verdiniz mi?

İVAN : Dilekçe vermedim. Bir dileğim yok.

GENERAL : Öyleyse ne arıyorsunuz burada?

İVAN : Beni tanımadınız mı Sayın Generalim? Dün gece biraz gürültülü bir şekilde tanışmıştık. O küstah benim işte.

GENERAL : Ne?

İVAN : O hapsirarak başınızı ıslatan küstah.

GENERAL : Öyle mi? Ya şimdi ne istiyorsunuz. Size çok yaşa dememi mi?

İVAN : Hayır, Sayın Generalim, sadece beni affetmenizi istiyorum. Lütfen kabul buyrunuz, bu hapsirmanın hiç bir politik nedeni yoktu. Topluma karşı bir suç işlemeyi asla düşünmüş değilim. Partizanca olmayan, şiddet hareketleriyle ilgisi bulunmayan masum bir aksirik suratımın ortasında duran şu koskoca tümseğe lânet olsun. Anam beni burunsuz doğuraydı keşki. Şu kırılma burnumun işlediği halatları benden bilmeyin ne olur. Burnunun dikine giden bir adam değilim. Burnundan kıl aldırmayan bir adam hiç değilim. Şu günahkâr burnumu yerden yere vurun, ama beni affedin, sayın büyüğüm, beni affedin.

GENERAL : Delikanlı, senin burnunla bir alıp veremediğim yok. Baş kalabalık bir adamım. Senin burunsal sorunlarınla uğraşamam. Şimdi, beni dinlersen doğru evine git. Başından aşağı sıcak su dökün. Sıcak su bulamazsan soğuk suyla yıkan. Ne yaparsan yap ama beni rahat bırak. Bu saçma meseleyle bir daha başımı ağrıtmama. Zaten sabahtan beri deri dinleye dinleye kafam kazan gibi oldu. Çene çene, çene, çene *(Söylene, söylene dışarı çıkar.)*

İVAN : *(Büroda yalnız kalmıştır, hıçkırarak.)* Allah sizden razı olsun, efendim. Elem, keder vermesin. Çocuğunuzla çocuğunuzla ağzınızın tadını bozmasın.

YAZAR : Çerdyakov pek ferahlamıştı birden bire. Dünyaları onun olmuştu.

İVAN : Allah ne muradınız varsa versin!

YAZAR : Sevincinden uçacak gibiydi

İVAN : Allah sizi bu koltuktan ayırmasın. Koltuğuna yüz süreyim. Flinizi ayağınızı öpeyim.

YAZAR : Kuşlar gibi cıvıdayarak evine gitti. Ne kadar güzeldi yaşamak!

İVAN : Ne mutlu bana

YAZAR : İyi ama...

İVAN : İyi ama...

YAZAR : Eve gelince bir düşüncedir aldı İvan'ımızı.

İVAN : Zalimce bir alayın kurbanı mı oldum acaba?

YAZAR : Bakan ona bıyık altundan gülmüş müydü?

İVAN : Beni cezalandırmak niyetinde değilseydi neden kalpsizce işkence etti bana?

YAZAR : Şu meşhur aksirik Bakanın umrunda bile değilse, neden Çerdyakov'u yatağında kıvrandırmış, uykusunu zehir etmişti?

İVAN : Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi, bütün gece.

YAZAR : Çerdyakov'un canı burnuna gelmişti.

İVAN : Canım burnuma geldi.

YAZAR : Bütün gece öfkeden köpürerek döndü dolaştı, odasında. Sabahleyin karısını çağırıldı. "SONYA!"

İVAN : SONYA! (Karısı koşarak gelir.) Gururumla oynadı. Küçük düşürüldüm.

KADIN : Sen mi İvan? Seni kim küçük düşürebilir? Senin gibi iyi; senin gibi yüce gönüllü bir adamı?

İVAN : Kim mi? Kim olacak, General Brasillhov, Yeşil Sahalar ve Parklar Bakanı.

KADIN : Sana ne yaptı?

İVAN : Adi herif. Benimle öyle ince ince alay etti ki, insan dikkat etmese ruhu bile duymaz. Zalim olduğu kadar da sinsî kere-

ta. Beni ayacağına kadar gitmeğe, karşısında diz çöküp yalvarmağa zorladı. Enayi gibi abuk sabuk konuştum karşısında.

KADIN : Vah! Vah! Bu hallere düşürüldün demek.

İVAN : Bir daha gidip ağzının payını vermeli. Aşağılanan sınıflar da hakkını aramalı. (Kapıya kadar gitmiştir.)

Öyle bir dünya kurulmalı ki, ırk ve din farkı gözetilmeden, her ulustan özgür insanlar hiç korkmadan amirlerinin surasına hapsirabilsin. Şimdi ben onu küçük düşüreyim de, görsün gününü.

YAZAR : Böylece ertesini sabah Çerdyakov onu küçük düşürmeğe gitti.

(Işıklar, masasında oturan General'i aydınlatır.)

GENERAL : Son dilek sahibi! (Çerdyakov Generalin masasına yaklaşır. Dudaklarında hafif bir gülümsemeyle tepesinden bakar. General başını kaldırır.) Evet?

İVAN : (Gülümseyerek) Evet! Beni tanımadınız mı General Hazretleri? Hele bir yüzüme bakın. Evet, aldanmıyorsunuz, gene ben.

GENERAL : Kimsin sen?

İVAN : (Sır verince) Çerdyakov, General. Gene ben geldim. Ne sıcak suyla yıkandım, ne de soğuk suyla durulandım.

GENERAL : Bu pis adamı kim salıverdi içeri? Derdin ne?

İVAN : Derdin ne? Derdin ne? Şu makam koltuğuna yaslanmış so-ruyorsunuz, derdin ne? Sizin gibi yüksek tabakanın burnu havada bir bakanı benim gibi bir memur parçasına sormak lütfunda bulunuyor derdin ne? Şu dünyada eşitlik olmadığını çok iyi bildiğinizden makamınızda kurum kurum kuruluyorsunuz. Bir bizim gibi hizmet görenler var, bir de si-

zin gibi hizmet gördürenler, bir bizim gibi boyun eğerler bir de sizin gibi boyun eğdirenler, bir bizim gibi el öpenler, bir de sizin gibi el öptürenler. İnsanlık hali bu. Başımıza türlü işler gelir. Bir küçük düşenler var, bir de küçük düşürenler. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, kalkmış soruyorsunuz, DİRDİN NE?

GENERAL : *(Kızgın)* Dirdin ne? Katışma geçmiş abuk sabuk konuşuyor. Ne istiyorsun?

İVAN : Ne istediğimi söyleyeyim size. Tepenize hapşırduğum için tekrar özür dilemek istiyorum. Sanırım, iyice meramımı anladınız. Kaza oldu, emin olun, kaza, kaza...

GENERAL : *(Ayağa kalkıp avaz avaz bağırır.)* Defol! Seni bir daha gözüm görmesin, serseri herif! Yıkıl karşımdan! Hay koca budala hay! Hay koca avanak hay! Bir daha buralarda görünürsen sürdürürüm seni, ömür boyu sürdürürüm. Anlaşıldı mı?

ADIN NE SENİN?

İVAN : Ç-Çerdyakov!

(Adı ağzından bir akırtık biçiminde çıkıp General'in yüzüne serpilir.)

GENERAL : *(General yüzünü gözünü siler.)* Lânet herif. Mikrop saçyorsun durmadan. Burnun önüne düşsün e mi? Seni sümüklüböcek seni! Seni sümük seni! Sünepe Kereta. Ülan, senin burnunu sıkısam canın çıkar. Pis solucan! Salyangoz gibi salya sümük birşeysin ayağımın altına aldığım gibi ezerim seni. Bit kadar hükmün yok gözümde. Sen bir hiçsin, bir hiç!

(İvan geri geri uzaklaşır. Evine döner.)

YAZAR : Çerdyakov o anda can evinden vurulmuş gibiydi. Yüreginin ta derinliklerinde bir şey kırılmıştı. Öylesine

kırılmıştı ki, onarılır gibi değil. Birden içi boşalmıştı sanki. Canı çekiliverdi. *(İvan paltosunu çıkarır. Divana oturup başını elleri arasına alır.)* Mesele kapanmıştı. Bütün bütün kapanmıştı. Sonra ne mi oldu? Çok basit. İvan İlyiç Çerdyakov evine geldi. Paltosunu çıkardı. Sedire uzandı ve can verdi.

(Çerdyakov'un başı düşer. Eli yere sarıkar.)

III . SAHNE
MÜREBBİYE

YAZAR : *(Bir takip ışığında görünüp seyircilere doğru konuşur.)*

Durun! Hayatın bu kadar acımasız, bu kadar katı olmasından yakınanlar için bir başka sonu da var hikâyemizin "İvan İlyiç Çerdyakov evine gitti. Sedire uzandı. Paltosunu çıkardı. Ve boş milyonluk bir mirasa kondu! Laf ola! Şimdi bu da nereden çıktı değil mi? Ama insanın gönlünü ferahlatıyor. İnanim, hayatı olduğundan daha kara göstermeğe çalışmıyorum. Gelgelelim içimizden bazıları fena ökseye kısıtılmıştır. Varlıklı bir ailenin çocuklarını eğiten genç bir mürebbiyenin başına gelenlere siz de tanık olun.

(Işıklar, yazıhanesinin başında oturan evinin hanımını aydınlatır. Önünde besap defteri vardır.)

BAYAN : Julia !

YAZAR : Dedim ya, ökseye kısıtılmış!

BAYAN : *(Tekrar çağırır.)* Julia!

(Julia, genç mürebbiye, koşarak içeriye gelir. Yazıhanesinin önünde durup, diz kırarak selâm verir.)

JULIA : *(Başı önünde.)* Buyrun Madam.

BAYAN : Bana baksana kızım. Başını kaldır. Seninle konuşurken gözlerini görmek isterim

JULIA : *(Başını kaldırır.)* Başüstüne efendim.

(Ama başı yavaş yavaş tekrar önüne eğilir.)

BAYAN : Çocukların Fransızca dersleri nasıl gidiyor?

JULIA : Çok zeki çocuklar, efendim

BAYAN : Gözlerini kaçırma, zeki çocuklar diyorsun! Pekâlâ. Neden olmasın? Ya matematikten durumları nasıl? Çabuk kavıyıyorlar sanırım.

JULIA : Evet, Madam. Özellikle Vanya.

BAYAN : Ona ne şüphe! Ben de matematikte başarılıydım. Annesine çekmiş besbelli Ne dersin?

JULIA : Evet, efendim

BAYAN : Başını kaldır.. *(Julia başını kaldırır.)* Tamam. İnsanlardan çekinme, yavrum. Gözlerinin içine bak. Sen kendini aşağı görüsen, başkaları da sana ona göre davranacaklardır.

Bundan hiç şüphelen olmasın.

JULIA : Evet, efendim.

BAYAN : Sessiz bir kızsın, değil mi?... Neyse, şimdi hesabımızı görelim. Para filan istediğin yok ama, paraya ihtiyacın vardır herhalde. Dur bakayım, sana ayda otuz ruble verecektim. Öyle anlaşmıştık değil mi?

JULIA : *(Şaşırmış)* Kırk ruble, Madam

BAYAN : Hayır. Hayır. Otuz. Şuraya kaydetmişim. *(Defteri gösterir.)* Yanımda çalışan mürebbiyelere hep otuz ruble veririm. Sana kırk diyen kim?

JULIA : Siz Madam Para konusunda başka biriyle konuşmadım ki.

BAYAN : Olacak şey değil. Belki ben otuz dedim de sen kırk anladın. Yere bakacağına, yüzüme baksan böyle bir yanlışlık olmazdı. Şimdi gözünü ayırma benden. Tane tane söylüyorum Ayda otuz ruble

JULIA : Madem ki siz öyle diyorsunuz, Madam

BAYAN : Tamam Anlaştık Ayda otuz ruble... Dur bakayım, sen tam iki aydır burdasın.

JULIA : İki ay, beş gün.

BAYAN : Yo, yo Tamı tamına iki ay. Buraya kaydetmişim. Sen de benim gibi defter tutsan böyle karışıklıklar olmazdı. Demek, otuz rubleden iki aylık maaş .. Altmış ruble eder... Tamam mı?

JULIA : *(Diz kırarak selâm verir.)* Evet, Madam. Sağolun Madam.

BAYAN : İçinden dokuz pazar çıkaralım. Pazar günleri için para ödenmeyeceğini konuşmuştuk değil mi?

JULIA : Hayır efendim.

BAYAN : Gözlerini göreyim, gözlerini . Konuştuk tabii... Bunu yazınağa bile gerek görmemişim. Çünkü pazar günlerini her zaman hesaptan düşerim Pazarları için para ödemem dediğimi hatırlamıyor musun?

JULIA : Hayır Madam.

BAYAN : İyi düşün

JULIA : *(Düşünm...)* Hayır, Madam.

BAYAN : Aklın kimbilir nerelerde? Gözlerini gözlerimden kaçıyorsun gene Gözünü gözüme dik de söyle.. Hatırladın mı şimdi?

JULIA : *(Hafifçe)* Evet, Madam.

BAYAN : Ne dediğini işitmedim, Julia.

JULIA : *(Daba yüksek sesle)* Evet, Madam

BAYAN : İyi. Hatırlayacağımdan emindim. Üç günlük tatili de hesaba katarsak...

JULIA : İki gün Madam. Noel ve yılbaşı

BAYAN : Doğum günün de var. Doğum gününle beraber üç gün eder.

JULIA : Doğum günümde çalışmıştım, efendim.

BAYAN : Çalıştın mı? Aa, ne gereği vardı? Bize gelen mürebbiyeler doğum günlerinde izinli sayılırlar.

JULIA : Ama ben çalıştım Madam.

BAYAN : Orası beni ilgilendirmez. Şimdi mali durumu gözden geçiriyoruz. Ama ille, dediğim dedik diyeceksen, tatili iki günden hesaplayayım.

JULIA : Ben çalışmıştım, Madam.

BAYAN : Dediğim dedik, diyorsun.

JULIA : Hayır, Madam.

BAYAN : Pekâlâ. Tatili üç gün olarak hesaplıyoruz. Ayhıgından on iki ruble düşüyoruz, demektir. Sonra Küçük Kolya dört gün hasta yattığı için ders yapılmadı.

JULIA : Ama ben Vanya'ya ders verdim.

BAYAN : Doğru ama, ben seni iki çocuğa ders veresin diye tuttum. İş yarıya düştüğü zaman da tüm ücret mi ödeyeceğim?

JULIA : Hayır, Madam

BAYAN : Öyleyse onu da hesaptan düşeceğiz Ayrıca, üç gün dışın ağrıyordu. Kocam öğleden sonraları dinlenmen için sana izin verdi. Tamam mı?

JULIA : Saat dörtten sonra, dörde kadar çalıştım.

BAYAN : *(Defterine bakar.)* Buraya kaydetmişim. Öğle yemeğinden sonra çalışmadı. Saat birde öğle yemeğine oturup ikide sofradan kalkarız. Dörtte değil, tamam mı?

JULIA : İyi ama, ben...

BAYAN : Yedi ruble daha düşüyorum. Yedi, on iki daha on dokuz eder.. Maaşından çıkar.. kırk bir ruble kalır.. tamam mı?

JULIA : Evet, efendim. Tekkür ederim efendim.

BAYAN : Ayrıca, dört ocakta bir çay fincanıyla tabağını kırmıştın, yanlışım var mı?

JULIA : Sadece tabağı kırdım Madam.

BAYAN : Tabağı kırılan fincandan ne hayır gelir, söyler misin bana? Şuraya yazıyorum, iki ruble. Kırılan tabak aile yadigarıydı. Çok daha fazla ederdi. Ama, üstünde durmuyorum. Bir takım zararları sineye çekmeye alışkınım.

JULIA : Sağolun, efendim.

BAYAN : Ayrıca, dokuz ocakta Kolya ağaca tırmanıp çeketini yırttı.

JULIA : Çıkma diye söyledim o kadar.

BAYAN : Ama, söz geçiremedin değil mi?.. On ruble.. 14 Ocakta Vanya'nın papucları çalındı...

JULIA : Çalan hizmetçiydi Madam. Onu kendiniz kovdunuz.

BAYAN : Ama sen hizmetçilere de göz kulak olmak için dolgun ücret alıyorsun. Daha ilk karşılaşmamızda durumu açıklamıştım sana. Can kulağıyla dinlemedin anlaşılın. Beni dinliyor muydun, yoksa başında kavak yeli mi esiyordu?

JULIA : Evet, Madam.

BAYAN : Başında kavak yeli mi esiyordu?

JULIA : Hayır Madam. Sizi dinliyordum.

BAYAN : Aferin kızım. Demek hesabından beş ruble daha

düşüyoruz. (*Deftere bakar.*) A, evet 16 ocakta sana on ruble verdim.

JULIA : Vermediniz

BAYAN : Ama deftere kaydetmişim Sana vermesem ne diye kaydedeyim?

JULIA : Bilemiyorum, Madam.

BAYAN : Bu doyurucu bir karşılık değil. Sana gerçekten on ruble vermemiş olsam, deftere yazmamın bir gereği var mı? Ne dersin. Susuyorsun.. Vermişim demek. .

JULIA : Siz öyle diyorsanız, öyledir Madam.

BAYAN : Pek Tabii. Seni karşıma alıp konuşmamın sebebi hesapları açıklığa kavuşturmak. Kırk birden yirmi yedi çıkınca. öndört kalır, tamam mı?

JULIA : Evet, efendim. (*Başını çevirip hafifçe ağlamağa başlar.*)

BAYAN : Bu da nesi? Ağlıyor musun yoksa? Seni üzen bir şey mi var Julia? Lütfen söyle bana. Sana baktıkça yüreğim sızlıyor. Gözyaşlarına hiç dayanmamam. Neyin var?

JULIA : Buraya geldiğimden beri yalnız bir kişi bana para verdi. O da Kocanız Doğum günüm için üç ruble.

BAYAN : Sahi mi? Bak bundan haberim yoktu. Defterime yazmamışım. Şimdi yazayım. (*Deftere yazar.*) Üç ruble iyi ki söyledin. Bazen, hesabı biraz gevşek tutuyorum.. Durmadan zarara uğruyorum bu yüzden. Şimdi, öndörtten üç çıkardık mı.. On bir kalır. Hesabı kontrol etmek ister misin?

JULIA : Gereği yok, Madam

BAYAN : Öyleyse hallettik bu işi. Al bakalım, iki aylık ücretin şekerim. On bir ruble. (*Masanın üstüne madeni paraları koyar.*) Saysana.

JULIA : Ne gereği var, efendim?

BAYAN : Say, say. Nemelâzım Bana hakkın geçmesin. Say dedim.

JULIA : *(İsteksizce sayar.)* Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on... Burada on ruble var, Madam.

BAYAN : Bir yanlışlık olmasın. Birini düşürdün galiba. Yere bak. Belki de yere düşürdün.

JULIA : Düşürmedim Madam, eminim.

BAYAN : Baksana yazıhanemin üstünde yok. Yere eğilip baksana. Sana on bir ruble verdimdi. Düşürdün mutlaka.

JULIA : Ziyarı yok Madam. On ruble yeter.

BAYAN : Şimdilik On rubleyi al da. Sonradan yerde bulamazsak gelecek ay bir çaresine bakınız

JULIA : Sağolun Madam. Çok iyisiniz. Çok teşekkür ederim.

(Dizini kırarak selâm verip uzaklaşmağa başlar.)

BAYAN : Julia! *(Julia durup döner.)* Buraya gel! *(Tekrar masaya yaklaşip reverans yapar.)* Bana niçin teşekkür ettin?

JULIA : Para için, Madam.

BAYAN : Para için mi? Ne yaptığının farkında değil misin kuzum? Düpedüz aldattım seni... dolandırdım. Defterimde böyle kayıtlar bulunduğunun aslı astarı yok. Hepsini kafadan attım. Sana seksen ruble borçluyken sadece on ruble verdim. Hırsızlık derler benim bu yaptığuma. Bir de kalkmış bana teşekkür ediyorsun.. Niçin?

JULIA : Çalıştığım başka yerlerde bana hiç bir şey vermemişlerdi.

BAYAN : Demek benden de beter kazıklamışlar seni... Sana küçük bir şaka yaptım. Aklını başına getirmek için acı bir ders

vermek istedim. Çok safsın. Herkese fazla güveniyorsun. Dünyayı anla artık. Bu gidişle harcanır gidersin... Şimdi sana seksen rublenin tamamını verceğim. *(Ona bir zarf verir.)* Senin için önceden hazırlamıştım. Gerisi bu zarfın içinde. Al bakalım.

JULIA : Nasıl isterseniz, Madam.

(Diz kırıp gitmeğe hazırlanır.)

BAYAN : Julia! *(Julia durur.)* Bu kadar da pısrıklık olur mu, kuzum? Neden hakkını aramıyorsun? Neden kafa tutmuyorsun? Neden bu zalimce, bu haksız davranışa isyan etmiyorsun? Bu kadar hileden hurdadan uzak, bu kadar masum, bu kadar "Dobra dobra konuştuğum için affet" bu kadar budala olmak gerçekten mümkün müdür?

JULIA : *(Dudaklarından belirli belirsiz bir gülümsemeyle.)* Evet, Madam. Mümkündür.

(Tekrar diz kırarak selâm verir. Ve koşarak çıkar. Bayan yüzünde büyük bir şaşkınlık ifadesiyle arkasından baka kalır. Işıklar yavaş yavaş söner.)

IV. SAHNE

CERRAH

YAZAR : *(Işıklar sahnenin kenarında duran Yazar'ı aydınlatır.)*

Hayat insafsız olmasından yakınanlar için bu hikayenin bir başka sonu da var. Julia, bu kadar zalimce, bu kadar haksız bir davranış karşısında öyle öfkelenmişti, öyle öfkelenmişti ki, hemen o dakika işini terkedip fakir ailesinin yanına döndü. Ve beş milyon rublelik bir mirasa kavuştu. Günün birinde otuz yedi kısa hikayelik bir kitap yazmak niyetindeyim. Hikayelerin hepsi aynı şekilde bitecek. Böyle bitmesine bayılıyorum. Bilirsiniz, insan gülebilen tek hayvandır, derler. Bizi daha aşağı sınıftaki yaratıklardan ayıran özelliğimiz budur, ama, nelete güldüğümüzü bir inceleyelim, külahımızı öntümüze koyup düşünmemiz gerekir. Acıyı alalım. Acı çekmek hiç de gülünecek bir şey değildir. Meğer ki acıyı çeken bir başkası olsun. O zaman iş değişir tabii. İltihaplı bir dişten yüzü davul gibi şişmiş, can acısıyla inim inim inleyen bir adam neden komik olsun? Hiç de komik değildir. Ama, Astenako köyünde eğlence o kadar kıt ki, dişi ağrıyan bir adam oranın halkını haftalarca güldürebilir. Kilisenin Zangoçu Sergei Vanminglasov bunda gülünecek bir şey göremiyordu, hiç şüphelenmez. Işıklar köy doktorunun hem cerrahlık hem dişçilik yaptığı odayı aydınlatır. Bir yanda bir iskemle, öbür yanda üstünde çeşitli cerrahlık aletleri bulunan bir masa vardır. Zangoç Vanminglasov girer. Sırtında cüppesi, belinde bir kuşağı olan iri yarı bir adamdır. Ortadoks Kilisesinin bir rahibi. Çenesi şişmiş, yüzü bir mendille sarılmıştır. Sahnede yürürken acıyla inler.) Gene de hastaneye gitmek için köyün içinden alı vah ederek geçerken haline acıyandan çok gülen çıktı.

KURYATİN : Tepeden tırnağa, sadece diplomam eksik. Bir müstakbel hekim...

ZANGOÇ : Ben de bir müstakbel hasta. Tanrıya emanet olun.

(Gitmek üzere döner. Sonra inler.)

KURYATİN : *(Gitmesine engel olmağa çalışarak)* Sizi temin ederim. Doktor ünvanını alabilmek için bir tek imtihanım kaldı. Bir formaliteden ibaret. Kendim doktorum, sadece adım doktor değil. Yalvarırım bu fırsatı esirgemeyin benden. Lütfen iskemleye oturunuz, muhterem peder.

ZANGOÇ : *(İskemleye gider.)* Tanrı yardımcım olsun. *(Oturur.)* Otururken bile sızlıyor.

KURYATİN : Sinir uçları iltihaplanmış besbelli Siniri çekip çıkardım mı, ağrı sızı kalmaz.

ZANGOÇ : Siniri de çıkaracak mısınız ?

KURYATİN : Sinirin bağlı bulunduğu dişi çekeceğim. Basit bir cerrahi ameliyesi...

(Zangoç'un yüzüne duman gelir.)

ZANGOÇ : Sigaranız...

KURYATİN : Efem?

ZANGOÇ : Sigaranızın dumanı, özüme kaçıyor.

KURYATİN : Affedersiniz Söndüreyim isterseniz. Sinirlerimi yatıştırırım diye içiyorum.

ZANGOÇ : İçin, için! Aman için.

KURYATİN : Teşekkür ederim. *(Hastanın başına sarılı olan mendili çözmeğe çalışır. Çözemez. Ceketinin cebinden çıkardığı makasla şak diye keser. Zangoç 'Ayyy' diye haykırır.)* Tamam. Şimdi dişin durumuna bakalım.

ZANGOÇ : *(Ellerini havaya kaldırır.)* Canımı acıtmayın ne olur.

Size hayır duaları ederim. Yerlerin göklerin efendisinden ve cümle azizlerinden sizin için şefaati dilerim. Ne olur canımı acıtmayın.

KURYATİN : Aziz Peder. Bilimin çok ilerlediği bir çağda yaşıyoruz. Hazık bir doktorun eline düşüncünüz mü, acı çekmek için hiç bir sebep yok. Benden şefkat bekliyorsanız, şefkat bulacaksınız. Şimdi hazır mısınız. (*Zangoç başını sallar.*) Güzel. Lütfen ağzınızı açın da bir muayene edeyim. (*Zangoç kaskatı kesilir.*) Haydi ağzınızı açın, lütfen. (*Hasta iskemleye sınıksı yapışır ama ağzını açmaz.*) Olmadı ama. Sayın Rahibim Ben her ne kadar acemi olsam da, ağzınızı mutlaka açmanız gerektiğini bilirim. Ağzıyla ilgili bütün hastalıklarda önce ağzı açmak şarttır. Ağzınızı açmazsanız, dişlerinizi dışardan çekebilir miyim hiç? Bu olacak şey mi? Şimdi açın lütfen. (*Hasta dudaklarını açar ama, dişleri kenetli kalır.*) Öyle dudakları aralamakla yetmez. Ağzınızı iyice açacaksınız. Dişlerinizi fırçalamayacağım. Muayene edeceğim.

ZANGOÇ : Canımı acıtmak yok ama.

KURYATİN : Size söz verdim.

ZANGOÇ : Çocukken bana ne sözler verdiler de birini bile tutan çıkmadı.

KURYATİN : Muayene ederken hiç acımaz. Korkmayın. Şimdi ağzınızı güzelce açın ki, nereye, ne zaman, nasıl müdahale edeceğimi bileyim. AA AÇIN DEDİM. (*Zangoç ağzını açar.*) Aferin. Şimdi bir bakayım. (*Kuryatin, muayene eder. Zangoç acıyla haykırır.*)

Tamam. İşte şurada. İşte küçük başbelası... Seni yaramaz seni...

ZANGOÇ : Onunla yarenlik etmeyin. Arkadaşlık kurmayın. Çekin gitsin.

KURYATİN : İşi aceleye getirmeyin, rica ederim. Durumu ölçüp biçiyorum. Dişinizde öyle kocaman bir kovuk açılmış ki, içine nerdeyse ben bile girerim. (*Gördüğüne pek şaşar.*)

ZANGOÇ : Ne Var?

KURYATİN : Feci, berbat. Bakıkça içim kararıyor. Ama, madem ki kendime bu mesleği seçtim, böyle manzaralara alışmam gerek. Şimdi bir şey deneyeceğim.

ZANGOÇ : Ocağına düştüm, merhametli olun.

KURYATİN : Sanki öz annenizmişim gibi,

ZANGOÇ : Annem beni hiç sevmeydi. Daha şefkatli olun

KURYATİN : Sinirin açıkta olup olmadığını anlamalıyım... Ne yapacağım biliyor musunuz? Sakın korkmayın, hafifçe dişinize üfleyeceğim. Duymayacaksınız bile. Tamam mı ? Affedersiniz. (*Bir kenara çekilip nefesini kendi eli üstünde dener.*) İşte böyle. (*Kuryatin dudaklarını büzüp Zangoç'un ağzının içine üfler. İştittikleri baykırış tüyler ürperticidir.*) Size bir haberim var. Sinir açıkta kalmış.

ZANGOÇ : Bilimin ilerlemesinden kastedtiğiniz milletin ağzına tufurmak mı?

KURYATİN : Bu konuda tam bir sonuca varmış sayılmayız. Daha çok deney ister. Doktorun solğunun ısı derecesi de çok önemli tabii. Tamam, buldum. (*Bir cerrah kışkacı alır.*)

ZANGOÇ : Ne yapacaksınız bununla?

KURYATİN : Dişi çekmek gerek. İlâci ihraçıdır. (*Iskemleye yaklaşıyor.*)

ZANGOÇ : (*Haç çıkarır.*) Ulu Tanrım sen bana acı

KURYATİN : Göz açıp kapayınca kadar tamam. Cerrahlık nedir - ki? Bileğin sağlam oldu mu korkma. Açın ağzınızı!

ZANGOÇ : *(İlâhi okur gibi)* Senin için dua ediyorum oğlum. Tanrı selâmetini senden esigemesin. Tanrı sıhhat afiyet versin. Tanrı el hafifliği, özellikle el hafifliği versin.

KURYATİN : *(Makamla)* Amiiin!

ZANGOÇ : *(Makamla)* Aaamiiin!

KURYATİN : *(Zangoç'un ilâhiyle açılan ağzını yakalayıp kapatmasına engel olur.)* Bu diş hemencecik çıkarılır. Bazı dişler adamı uğraştırır. Kabul ediyorum. Ama, kökü derinlerde olan dişler. Bu dişin kökü sağlam olmasın diye dua etmişsinizdir umarım. Haydi bakalım, dişe asılalım. *(Tam elini ağzına sokacağı sırada Zangoç bileğinden yakalar.)* Yapmayın ama, bırakın elimi. Bırakın. Bırakın dedim. *(Zangoç elini bırakır. Kuryatın tekrar elini sokar. Zangoç tekrar elini yakalar.)* Gene elime yapıştınız. Oldumuya? Elim tutarsanız, dişinizi nasıl çekerim? Bırakın Allah'ışkına! *(Zangoç bırakmaz.)* Bırakacak mısınız elimi? Bırakmazsanız, kerpetenle parmaklarınızı birer birer sökerim, anlaşıldı mı? *(Zangoç gene bırakmaz. Kuryatın elindeki pensle parmak eklemlerine vurur. Zangoç acıyla elini çeker.)* Haydi, bir dala deneyelim. *(Zangoç ağzını açar. Kuryatın pensi ağzından içeriye sokar.)* Aferin, afcrin! Kumıldamayın. Sakın kumıldamayın. Söz dinlemiyorsunuz ama. Bir dakika rahat durmaz mısınız siz? Sakin olun. Şimdi mesele derine inip kuronu kırmadan dişi çekebilmek.

ZANGOÇ : Ay, ay, ay,

(Ağzını sımsıkı kapatır.)

KURYATİN : *(Zangoç'un ağzını açıp pensi içeri sokar.)* Tamam. Bu defa küçük canavarı sımsıkı yakaladım. Şimdi, ne yaparsam yapayım, ellerimi tutunak yok. Sonra külahları değiştiriz. Zaten dişinizle başım belâda. Bir de siz işimi güçleştirmeyin, Allah'ışkına. Haydi gayret. Bir iki üç

(Kuryatın dişi çeker... çeker... çeker... Ama diş çıkmaz. Kuryatın dişi çekmeğe devam eder, ama ancak Zangoç'u iskemleden aşağı çekmeyi başarır. Aşağı çekmekle de kalmaz. Yerlerde sürükler onu. Odanın öbür ucuna kadar sürüye sürüye götürür. Sonunda dişi çeker. Zangoç da fer-yadı basar.)

ZANGOÇ : AYYYYYYYYYYYYYYYYYYY!

KURYATİN : *(Zafer sevinci içinde yana yıkılır.)* Başardım! Başardım. Dişi çektim sonunda. Hayatımda çektiğim ilk diş.

ZANGOÇ : Çektin, çektin! Yarım âhrette cehennem azabı da çekersin inşallah. *(Yüzünü yoklar.)*

KURYATİN : *(Elindeki pense bakar.)* Eyvah! Eyvah! Biliyordum zaten Kuron kırılmış. Kökü içerde kalmış. Gördünüz mü başımıza geleni? Size kumıldamayın dedim o kadar.

ZANGOÇ : *(Hâlâ yerde yatmaktadır.)* Seni kasap seni! Vay cellat vay. Allahın cezası! Ne günah işledim de beni cezalandırmak için bu adamı başıma sardın Ulu Tanrım? Seninle uğraşınaktansa diş ağrısına çoktan razıyım, doktor taslağı.

KURYATİN : Cahil koytu! Dişinin kökü inatçı ama şu taş kafan ondan da inatçı. *(Ayağa kalkıp Zangoç'un üstüne yürür.)* Şimdi şu iskemleye otur bakaymı.

ZANGOÇ : *(Ayağa kalkıp geri geri ondan uzaklaşır.)* Bana yaklaşma, büyücü. Parmaklarını ağzıma sokarsan kırım kırım ye-
rim. Kaç gündür doğru dürüst bir şey gınnedâ ağzıma.

(Kapıya doğru kaçar. Ama Kuryatın ondan önce davranıp yolunu kesmiştir.)

KURYATİN : Kökleri çıkarmadan bir yere gidemezsin. Yoksa meslek onuruma dokunur.

(Zangoç koşarak ondan kaçar. Onu kapıdan uzaklaştırdıktan sonra tekrar kapıya doğru hamle yapar. İkisi

de yorgunluktan bitkin durumdadır. Sonunda karşılıklı yere yığılırlar.)

ZANGOÇ : Teslim bayrağını çekiyorum.

KURYATİN : Görevimi başaramadım.

ZANGOÇ : Gel oğlum, bir mucize olması için dua edelim.

(Zangoç dizleri üstünde sürünerek, Kuryatın'e yaklaşır. Onun da diz çökmesine yardım eder. Sonra ellerini birleştirip, gökyüzüne bakarak dua ederler.) Ey göklerdeki efendimiz...

KURYATİN : Ey Ulu Tanrım .

ZANGOÇ : Bu sevgili Doktor için mağfiret diliyorum.

KURYATİN : Şu zavallı Zangoç kuluna acı

(Işıklar azalmağa başlar.)

ZANGOÇ : Kalbine iman, bileğine güç ver.

KURYATİN : Ağzını her daim açık tutsun.

ZANGOÇ : Zinhar eli titremesin

KURYATİN : Parmaklarını yemesin

ZANGOÇ : Kutsal Meryem Anamız.

KURYATİN : Senden budur niyazımız.

ZANGOÇ : Biz senden olduk ricacı.

KURYATİN : Bu zavallılara acı

ZANGOÇ : Amin!

KURYATİN : AMİN!

(Karanlık.)

V. SAHNE

BAŞTAN ÇIKARMA

(Işıklar yazarı aydınlatır. Sırtında takım elbise, başında şapka, gözünde burundan tutturulmuş kelebek gözlük, elinde baston vardır. Küçük bir parkta bir sıraya oturmuştur.)

Başka adamların karılarını baştan çıkaran çok adam gördüm ama, Piyotr Semyoniç gibisini görmedim. Aslında bütün kadınların gözdesiydi. Kime başvursa eliboş dönmezdi pek Ama, mevki sahibi zengin adamların karılarını baştan çıkarmak, biraz güç de olsa, pek hoşuna giderdi Başka bir tadı vardı böyle başarıların... Ben ne kadar anlatsam, hakkını veremem Gelin kendi ağzından dinleyelim.

(Gözlüklerini çıkarıp cebine koyar. Boğazını temizler. Daba kaygısız, daba neşeli, daba sevimli bir tavır takınır. Ve Piyotr Semyoniç olur.)

PİYOTR : Başka adamların karılarını baştan çıkaran çok adam gördüm ama, benim gibisini gömmedim. Bunu böbürlenmek için söylemiyorum, sadece bir istatistik bilgisi olarak veriyorum. Sayılar konuşuyor, beyler, sayılar konuşuyor. İçinizde bu çok zevkli ama, zaman zaman tehlikeli oyunu oynamak isteyenler varsa, kalem kağıt çıkarıp not alsınlar, lütfen Kendilerini korumak isteyen evli kadınlar da aynı şeyi yapabilir. Ama, içlerinde herhangi biri, göze kestirilmiş bir avsa, boşuna gayret Uyguladığım yöntem hiç şaşmaz. Yüzde yüz başarıya ulaşır. Bunun için üç koşul gereklidir. Sabır, sabır, gene sabır. Beklemek için gerekli gücü ve direnci olmayanlara bisiklete binmelerini salık veririm. Ya da yüzme sporuyla ilgilenmelerini. Kadın avcılığı size göre bir uğraş değil. Tekrar ediyorum Bir adamın karısına göz koydunuz mu,

ondan uzak duracaksınız. Mümkün olduğu kadar uzak. Onunla ilgilenmeyeceksiniz. Gerekirse varlığından bile haberiniz yokmuş gibi davranacaksınız. kadını elde edeceğiz sonunda, ania kocası yoluyla. (Önce saatine sonra kulise bakar.) Şimdi gösterme yoluyla ders yöntemi uygulayacağım. Bu hafta bir kadına deliler gibi vuruldum. Sınırlıklam aşığıım gene. Bir kaç dakika sonra kocasıyla birlikte bu bahçeden geçeceğini düşündükçe yüreğim küt küt atıyor. Benliğimin her zerresiyle onu kucaklamak, bağırma basmak için çıldırıyorum. Ama gerçek bir usta nasıl çalışır, şimdi gözlerinizle göreceksiniz. Soğuk davranacağım. Soğuk, ilgisiz, buz gibi. Gözümün bebeği ve muhterem zevci yaklaşıyorlar.

Kocasıyla kendinden genç, güzel karısı parkta dolaşmak için gelirlerken Piyotr öbür tarafa döner. Kadın öğleden sonra güneşinden korunmak için bir şemsiye taşımaktadır.

KOCA : Aa, Piiiiiyoatr Semyoniç, bu ne tesadüf!

PİYOTR : (Kadına bakmaz.) Azizim Nikolayiç, sizi gördüğüme ne kadar sevindim. Ne kadar iyi görünüyorsunuz. (Seyircilere) Dikkat ettiniz mi, kadına gözümün ucuyla bile bakmıyorum.

KOCA : Teşekkür ederim. Ya siz, her zaman ki gibi, iki dirhem bir çekirdek. Sizi çapkın sizi... Affedersiniz karım İrena ile tanışmış mıydınız? Tanıştınız tabii. Veşnov'ların ziyafetinde yan yana oturmuşunuz. İrena, bu haylaz yemekte sana neler söyledi bilmiyorum. Ama, daldan dala koşan uçarının biridir. Müzmin bekârdır. Çok da iyi kılıç kullanır. Sizin için söyleyebileceklerim bu kadar.

PİYOTR : Abartıyorsunuz, sevgili dostum. (Kadına bir göz atar.) Madam, gene görüştüğümüze sevindim. (Şapkasını çıkarır ama, kadına doğru dürüst bakmaz bile.)

(Kadın başıyla selam verir. Sonra dönüp çiçeklere bakar.)

KOCA : Bahçede gezinmeğe çıktık. Bir işiniz yoksa bizimle yürümez misiniz?

PİYOTR : Çok nazıksınız, Nikolayiç. Ama, buraya mihlandım kaldım. Yeni bir gönül macerası elimi ayağımı bağladı. Bacakların birer kaya kesildi. O gözümün önünden uzaklaşmaya kadar buradan kımıldayamayacağım. (Seyircilere) Fazla mı ileri gidiyorum? Acele etmeyin. Dedim ya, her işin başı sabır.

KOCA : Müthiş adamsınız, dostum. Sizin işlerinize akıl erdiremiyorum doğrusu. Güzel bir kadın olsa gerek.

PİYOTR : Güzel de söz mü? Harika, nefis, baş döndürücü!

KOCA : İçinden çıkılması güç bir durum var mı?

PİYOTR : Her zamanki gibi, bir çapanoğlu var. Kadının kocası. Korkarım, benim durum umutsuz görünüyor.

KOCA : Saçmalamayın. Bahse girerim ki siz bu kadını da baştan çıkarırsınız. Sizin üstünüze para koymaya hazırım.

Kazanacağımdan emin olmadan hiçbir zaman bahse girmem. Haydi, rastgele delikaulı, şansınız açık olsun!

(Karı, koca uzaklaşırlar.)

PİYOTR : (Şapkasını çıkararak selam verir) Madam! (Seyircilere döner.) Aferin bana. İyi kıvırdım bu işi değil mi? Gerçek bir profesyonelin çalışması başka oluyor, canım. Dikkat ettiniz mi? Göz göze gelmedik bile. Karşılıklı birer kelime ya söyledik ya söylemedik. Ama, şinididen hakkım da ne çok şey biliyor. A) Kadınlarca pek beğenilen bir bekâr olduğumu. B) Âşık olduğumu. (Bu her zaman romantik kadınların içini gıcıklar.) C) İyi bir spormen olduğumu, (Lapacı kocasının tam karşıtı) D) En önemlisi budur, kadın konusunda tehlikeli bir erkek olduğumu. Şu anda benden tiksiniyor. Çünkü: A) Övünmeyi seven zampıranın biriyim.

B) Hiç utanmadan niyetlerimi açık açık söylüyorum. C) İlgilendiğim kadının kendisi olmadığını sanıyor.

Böbürlenmek gibi olmasın ama, şeytana külahı ters giydirim ben.. Ha, sormayı unuttum. Bütün bunları kaydediyor musunuz? Bundan sonra işler biraz çatallaşıyor. Şimdi sıra ipnotizmaya geldi. Kadını gözlerinizle büyülemeyeceksiniz, unutmayın dil büyüden keskindir. Bir yılan gibi dilinizle zehirleyeceksiniz. İşin garibi en iyi iletken de kocadır. Kendi kocası. Siz de tanık olun, bir gün kulübde onunla nasıl 'rastgele' karşılaşıyorum.

(Kulüb'e gider. Koca orda oturmuş gazete okumaktadır. Piyotr bir gazete alıp yanına oturur. Koca başını gazetesinden kaldırıp onun geldiğini farkeder.)

KOCA : Piyotr. Neşesiz görünüyorsunuz İşleri yolunda değil galiba *(Güler.)*

PİYOTR : Nasıl da anladınız? Belli oluyor demek Ben mahvolmuş bir adamım, Nicky Sizi zayıf kanınızla gördüğünden beri onunla karşılaşamadım. Gözüme uyku girmiyor. Yemeden içmeden kesildim. Gömlek yakalarını ikişer parmak içeri aldurdum. Ah Niki, ah sevgili dostum Neden asla benim diyemeyeceğim kadınların peşinden koşarak şu güzelim gençliğimi heba ediyorum? Size ne kadar imreniyorum bil-

11Z

KOCA : Bana mı? Benim neyime imreniyorsunuz?

PİYOTR : Evliliğinize tabii. Eşsiz bir karınız var. Bunu söylemeden edemeyeceğim.

KOCA : Sahi mi? Bu kadar beğenilecek ne görüyorsun karımda?

PİYOTR : Zarifliğini, ağırbaşlı güzelliğini, herşeyini beğeniyorum. Ama en çok size bakışına imreniyorum Nikita Biri bana da böyle baksa Böyle sevgi dolu, hayranlık dolu bakışlarla.

Karınız eşi bulunmaz bir kadın. Benim gibi yalnız bir adamın bu sözünü yabana atmayın. Böyle bir kadına vuştüğünüz için talihinize şükredin.

KOCA : Belki sizin de talihiniz yaver gider.

PİYOTR : Ben de bunu umuyorum zaten... Başıma gelenler. Dört randevuma geç kalacağım.

KOCA : Hastalığımız ne?

PİYOTR : Karasevda... O eşsiz karınıza selamlarımı söyle lütfen. Ama, beni dinleiseniz konuştuklarımızı iletme! Onun kadar içli, onun kadar nazik bir kadın sıkılabilir sözlerden. *(İçini çekerek uzaklaşır.)* Benim dengim c kadın nerede, ah nerede? *(Kocanın kendisini işitmeyi uzaklığa gelince, yüzünde çapkınca bir ifade ile seyirci döner.)* Ne de olduğunu biliyorum. Asıl sorun şu: Ne zaman benim olacak? Daha yapılacak şeyler var. Ama, benden çıktı artık Kollarını sıvamak sırası yarıdakçım ve ortağım olan kişiye geldi. "Bugün karşıma kim çıksa beğenirsin?"

(Piyotr'un üstündeki ışık alınır. Karı ile Koca aydınlatılır. Evlerinde, yatak odalarında yatmağa zırlanmaktadır.)

KOCA : Bugün karşıma kim çıksa beğenirsin: Piyotr Semyoniç.

KADIN : *(Saçlarını toplayıp kaldırır.)* Kimi?

KOCA : Piyotr Semyoniç. Geçen hafta parkta karşılaşmıştık... ni, şu yakışıklı adam.. hatırladın mı?

KADIN : Hatırladım. Hatırladım. Hani o lânet herif.

KOCA : Senin için neler söylediğini bilsen, fikrini değiştirecek belki.

B) Hiç utanmadan niyetlerimi açık açık söylüyorum. C) İlgilendiğim kadının kendisi olmadığını sanıyor.

Böbürlenmek gibi olmasın ama, şeytana külâhı ters giydirim ben... Ha, sormayı unuttum. Bütün bunları kaydediyor musunuz? Bundan sonra işler biraz çatallaşüyor. Şimdi sıra ipnotizmaya geldi. Kadını gözlerinizle büyülemeyeceksiniz, unutmayın dil büyüden keskindir. Bir yılan gibi dilinizle zehirleyeceksiniz. İşin garibi en iyi iletken de kocadır. Kendi kocası. Siz de tanık olun, bir gün kulübde onunla nasıl 'rast-gele' karşılaşıyorum.

(Kulüb'e gider. Koca orda oturmuş gazete okumaktadır. Piyotr bir gazete alıp yanına oturur. Koca başını gazetesinden kaldırıp onun geldiğini farkeder.)

KOCA : Piyotr. Neşesiz görünüyorsunuz İşler yolunda değil galiba. *(Güler.)*

PİYOTR : Nasıl da anladınız? Belli oluyor demek. Ben mahvolmuş bir adamım, Nicky. Sizi zarif karınızla gördüğümünden beri onunla karşılaşamadım. Gözüme uyku girmiyor. Yemeden içmeden kesildim. Gömlek yakalanımı ikişer parmak içeri aldırırım Ah Niki, ah sevgili dostum. Neden asla benim diyemeyeceğini kadınların peşinden koşarak şu güzelim gençliğimi heba ediyorum? Size ne kadar imreniyorum bilseniz.

KOCA : Bana mı? Benim neyime imreniyorsunuz?

PİYOTR : Evliliğinize tabii. Eşsiz bir karınız var. Bunu söylemeden edemeyeceğim.

KOCA : Sahi mi? Bu kadar beğenilecek ne görüyorsun karımda?

PİYOTR : Zarifliğini, ağırbaşlı güzelliğini, herşeyini beğeniyorum. Ama en çok size bakışına imreniyorum Nikita. Biri bana da böyle baksa. Böyle sevgi dolu, hayranlık dolu bakışlarla.

Karınız eşi bulunmaz bir kadın. Benim gibi yalnız bir dekarın bu sözünü yabana atmayın. Böyle bir kadına kavuştuğunuz için talihinize şükredin.

KOCA : Belki sizin de talihiniz yaver gider.

PİYOTR : Ben de bunu umuyorum zaten... Başıma gelirler. Doktorla randevuma geç kalacağım.

KOCA : Hastalığınız ne?

PİYOTR : Karasevda... O çşsiz karınıza selamlarımı söyleyin lütfen. Ama, beni dinlerseniz konuştuğlarımızı iletmeyin. Onun kadar içli, onun kadar nazik bir kadın sıkılabilir bu sözlerden. *(İçini çekerek uzaklaşır.)* Benim dengim olan kadın nerede, ah nerede? *(Kocanın kendisini işitmeyeceği uzaklığa gelince, yüzünde çapkınca bir ifade ile seyircilere döner.)* Nerde olduğunu biliyorum. Asıl sorun şu: Ne zaman benim olacak? Daha yapılacak şeyler var. Ama, bu iş benden çıktı atık. Kollarını sıvamak sırası yarıdakçım ve suç ortağım olan kişiye geldi. "Bugün karşıma kim çıksa beğenirsin?"

(Piyotr'un üstündeki ışık alınır. Karı ile 'koca aydınlatılır. Evlerinde, yatak odalarında yatmağa hazırlanmaktadırlar.)

KOCA : Bugün karşıma kim çıksa beğenirsin: Piyotr Semyoniç.

KADIN : *(Saçlarını toplayıp kaldırır.)* Kim?

KOCA : Piyotr Semyoniç. Geçen hafta parkta karşılaşmıştık... Hani, şu yakışıklı adam.. hatırladın mı?

KADIN : Hatırladım. Hatırladım. Hani o lânet herif...

KOCA : Senin için neler söylediğini bilsen, fikrini değiştirdin belki.

KADIN : O kendini beğenmiş züppenin dedikleri beni hiç ni hiç ilgilendirmez.

KOCA : Seni öve öve göklere çıkardı. Zarıflığın, ağır başlı güzelliğin onu çok etkilemiş. Sen bir erkeği olağanüstü bir sevgi ile sevebilirmişsin. Bakışlarından okumuş. Senin hakkında konuştu, konuştu, susmak bilmedi. Haydi iyi geceler canım.

(Kadın yatağa girer.)

KADIN : İyi geceler. *(Uzun bir susma)* Başka ne dedi?

KOCA : Hmmmm?

KADIN : Başka ne dedi benim için?

KOCA : Piyotr mu?

KADIN : Adı her ne haltsa.. Piyotr Semyoniç, benim için ne dedi?

KOCA : Aşağı yukarı sana söylediklerimi.

KADIN : Susmak bilmedi demiştin.

KOCA : Öyle.

KADIN : Sen susuverdin ama. O konuştu, konuştuysa sen de susma. Ya konuşmağa devam edelim, ya da yatıp uyuyalım.

KOCA : Şey bana ne kadar imrendiğini söyledi. Senin bana bakışın gibi, kendisine bakan biri çıkısın istemiş.

KADIN : Benim sana nasıl baktığımı da nerden biliyormuş?

KOCA : O gün bahçede sen bana bakarken, o da sana bakmış olacak. Gözleime bakınca tatlı tatlı ürpermiştim.

KADIN : Ben gözlerine bakınca mı?

KOCA : Elbette güzelim

KADIN : İyi ama sen ona bakıyordun. Benim sana nasıl baktığımı göremezdin ki. Aslında ben çiçeklere bakıyordum. Adamın görmezden gelmesi sinirime dokunmuştu... Seni ürperten başka bir şey olacak?

KOCA : Aklım karıştı... Eninde sonunda, adam seni pek çekici bulmuş. Hoşuna gideceğini sanmışım.

KADIN : Hiç de hoşuma gitmedi. Bana böyle şeyler anlatmasan daha iyi edersin. Onu bir daha göreceğ misin bu yakınlarda?

KOCA : Yarın öğle yemeğinde.

KADIN : Öğle yemeğinde benden sözedilmesini istemem, bunu böylece bilsin... Ne söylediğini bana akşam yemeğinde anlatsın İyi geceler Niki

KOCA : İyi geceler meleşim.

(Onların ışıkları söner. piyotr'un ki yanar.)

PİYOTR : İyi geceler sevgilim *(Seyircilere)* Kendi gücümle ben de parmak ısınıyorum. Onun ilgisini çekmekle kalmadım, adım anılınca yüreğinin hızlı hızlı çarpmasına da yol açtım. Oysa iki dakika önce adımı anmak bile istemiyordu. Bütün bunlar ben evimde çam kokulu banyoma gömülüp keyif ç.arken başarıldı. Ertesi günkü öğle yemeği yalnız besleyici değil aynı zamanda verimli oldu. *(Gidip kocanın yanına oturur.)* Dün kiminle karşılaştım biliyor musun, iki gözüm Ressam Nekrasov'la. Zengin bir prens ona bir resim ısmarlamış, tipik bir Rus güzelinin portresini Benden kendisi için bir model aramamı istedi... Ona tam aradığın gibi bir kadın tanıyorum ama, kendisiyle konuşmağa cesaretim yok dedim. Siz karınıza teklif etseniz ya bunu.

KOCA : Karıma neyi teklif etsem?

PİYOTR : Ressama modellik etmesini. Onun o ince, o güzel yüzü

bütün dünya için ölümsüzleştirilmeli. Bu fırsat kaçılırsa pek yazık olur.

KOCA : Bütün dünya için ha? Hmmmmmmm. Anlıyorum.

PİYOTR : Karınıza açsanıza bu konuyu.

KOCA : Çok iyi Onunla konuşurum. *(Kalkıp yatak odası alanına geçer. Yatmağa hazırlanırken konuşurlar.)* Seninle konuşacağımı söyledim ben de. Ne dersin?

KADIN : *(Saçını fırçalayarak)* Saçına, derim. Tipik bir Rus güzeli ha? Tıpatıp böyle mi dedi?

KOCA : Tıpatıp böyle dedi. O ince yüzü bütün dünya için ölümsüzleştirilmeli. Bu fırsat kaçılırsa pek yazık olur, dedi

KADIN : Adamın ağzı laf yapıyor. Tamı tamına böyle dedi demek. Unuttuğun bir şey yok mu?

KOCA : O güzel yüzü demişti. Bunu söylemeği unuttum. O güzel yüzü, diye bir kaç kere tekrarladı sanırım.

KADIN : Amma da çok konuşuyor. Kaç kere söyledi? Bir mi, iki mi? Kaç kere?

KOCA : Bilmem ki. Şimdi toparlayamıyorum.

KADIN : Önemli değil. Ama, gelecekte, bunları bir tarafa kaydet-sen iyi olur

(Işık onların üstünden alınıp , Piyotr'un üstüne verilir.)

PİYOTR : *(Sevircilere)* Ona yaklaştığımı gördünüz mü? Onunla konuştuğumu işittiniz mi? Aramızda mektuplaşma oldu mu? Hayır, sevgili öğrencilerim. Ama benim söylediğim her kelimeyi işitebilmek için kocasının ağzının içine bakıyor. Müthiş değil mi? Bu yöntemi iki üç hafta kadar uygulandı Kadının direnci gittikçe azalır, azalır, azalır. .

KOCA : *(Her zamanki gibi yatmağa hazırlanarak.)* Bana sorarsan adanın aklı fikri bir kadında. Bu her halinden belli oluyor.

KADIN : Hangi kadında? Herhangi bir kadından söz etti mi?

KOCA : Yok, canım. Bunu yapmayacak kadar düşünceli, ağzı sıkı bir adamdır. Ne pahasına olursa olsun, bir kadının adını dile düşürmek istemez. Onun yerine, bütün gün senden söz ediyor. Zavallı. Artık ona acımaya başladım.

KADIN : Bize ne canım. Yarın akşam bize yemeğe gelecek mi?

(Bu son cümle hiç bölünmeden söylenmiştir.)

KOCA : İş varmış.

KADIN : Yaından sonra?

KOCA : Boş değilmiş.

KADIN : Gelecek hafta? Gelecek ay? Ne Zaman? Bu adam hiç yemek yemez mi kuzum?

KOCA : İş başından aşkınmış. Bize ancak aylar sonra gelebilirmiş. Önemli bir plan uyguladığını, sabırla sebatla muradına ereceğini söyledi... Ha, bir de ne diyor, biliyor musun? Sen sahneye çıkmahymışsın.

KADIN : Sahneye mi? Ben mi sahneye çıkmahymışsın? Dala neler? Bu da nerden esti?

KOCA : Dur bakayım? Ne dedi? Söзlerini yanlış aktarmak istemiyorum. *(Gidip cebetinden küçük bir not defteri çıkarır.)*

KADIN : Aceleye getirme canım kelimesi kelimesine hatırlamağa çalış.

KOCA : *(Okuyarak)* Tamam buldum. Şöyle dedi: "Bu alımlılık, bu zekâ, bu duyarlılıkla sadece ev kadını olarak kalması büyük günah."

KADIN : *(Elini yüreğine götürerek.)* Böyle dedi ha?

KOCA : *(Okuyarak)* "Sıradan istekler böyle kadınların harcı değildir."

KADIN : Yeter, Niki, daha fazla işitmek istemiyorum.

KOCA : "Böyle varlıklar zamanla ve mekânla sınırlandırılmamalıdır."

KADIN : Niki, yalvarırım, sus!

KOCA : Birde şöyle dedi: "İşim başımdan aşkın olmasaydı karımı elinden alırdım"

KADIN : Dunu da mı söyledi?

KOCA : Evet, şurda yazılı. *(Notlarını gösterir.)*

KADIN : Ya, sen ne dedin, Niki? Senin o anda kendisine söylediğini bilmek benim için çok önemli.

KOCA : *(Gülerek)* Durduğun kabahat, dedim. Karım yüzünden seninle düello etmeğe hiç niyetim yok.

(Tekrar gülerler.)

KADIN : Niki, çok rica ederim, bu adamla lafımı etme Ben ağzının kaşığı değilim. Onunla konuşurken bir daha adımı anma lütfen.

KOCA : Ben anlamıyorum ki, hirtanem. Seni dilinden dıştırmeyen o. Bana, bir güzel çıkıştı geçende. Seni anlamıyormuşum. "Karımın çok güçlü bir kişiliği var" dedi, "Kendine bir yol arıyor, bir çıkış, bir kurtuluş yolu. Turgenyev olsaydım onu bir romanımın kahramanı yapardım. Tutku Meleği, derdim adına." Adamın aklından zoru var, bana kalırsa. Deli mi ne?

(Kadın çaresizce boyun eğerken, ışıklar onların üstünden alınmış, Piyotr'u aydınlatır.)

PİYOTR : *(Seyircilere)* Adam aşk mektuplarımı yerine ulaştırıp öpücüklerle mühürlüyor. Sonra deli diyor bana. Gelin insaf edin. Hangimiz daha deliyiz? Şimdi durumu bir gözden geçirelim. Nereye vardık?.. Zavallı kadın benimle buluşmak için yanıp tutuşuyor. Kendisini gerçekten anlayan tek erkek olduğumdan emin O ikide bir esneyen, içi geçmiş kocası benim sözlerimi taşıyor. Ama, işittiği benim sesim, yüreğini titreten benim seslenişimdir. .

Aşk ağusu damarlarına yayılıyor, yavaş, yavaş, aman beklemeyin benden Gonül avcılığında meihametin yeri yoktur. Son hamlenin nasıl ustaca yapıldığına dikkatinizi çekerim Yufka yürekliiler lütfen, başını çevirsin.

(Işıklar gene yatak odasını aydınlatır. Karı koca gene yatmağa hazırlanırlar.)

KADIN : Yeter, Niki, yeter Bir kelime bile işitmek istemiyorum bu adamın bahsi kapansın artık. Canıma yetti

KOCA : *(Soyunarak)* Tamam. O da aynı şeyi söyledi zaten Benim sözlerimle kadıncağzın başını ağrıttığın yeter, dedi Senin kaçar iyi yürekli, bir kadın bir başkasının derdini kendine dert edinirmiş.

KADIN : Bir derdi mi var?

KOCA : Sorma, bildiğin gibi değil Dertli, tasalı, canından bezmiş.

KADIN : .Vah.vah. .. Ama, neden? Dertli, neymiş?

KOCA : Yalnızlık. . Eşi, hısımlı, akrabası, kimi kimsesi yokmuş. Şöyle halinden anlayacak candan birine hasretmiş

KADIN : Nasıl olur? Derdinden anlayacak ben. biz yok muyuz? Onu ne kadar beğendiğimi . beğendiğimizi farketmedi mi? Onunla her gün haberleşmiyor muyuz senle ben?

KOCA : Dilimin döndüğü kadar anlatınağa çalıştım. Gene eve ye-

meğe getirmek için ısrar ettim Ama, adam içine çıkacak durumda olmadığını söyledi Evde oturunca da gönlu karıyormuş Her gece parkta alıyormuş soluğu, seninle beraber onu gördüğümüz yerde

KADIN : Kaç sularında?

KOCA : Sekizle dokuz arası *(Yatağa girer.)* Ha, unutmadan söyleyeyim. Yarın akşam Voskoveçlere davetliyiz Saat sekiz uygun mu, senin için?

KADIN : Hayır Yarın Sofiye Teyzeyi yoklamağa gideceğim Hastaymış zavallı Ben dokuzda ya da biraz daha geç orda olurum

(Işıklar yatak odasında söner. Piyotr'un gezinerek avını beklediği park aydınlatılır.)

PIYOTR : *(Sevircilere)* Lütfen, alkışlamayın Zafere tek başıma ulaşamazdım Benimle iş birliği yapan aziz dostumla, kocasıyla, paylaşıyorum bu onuru. Adam karısının gönlinü bana kaydırmak için çok çalıştı doğrusu. Kadını bana kavuşturacak kadar hızlı araba yok şu anda Kollarına atılmak için koş a koş geliyor Bakın, götün

(Kadın sırtında bir peleriniyle koşarak parka gelir Soluk soluğa durur.) Hikâyemizin sonuna gelince, sizde programlarınıza bakınanızı, ya da başka bir şeyle oyalanmanızı rica edeceğim İkimiz baş başa kalmalıyız Biraz mahrem bir an Eh, serde yigitlik var, ne de olsa *(Kadına döner.)* Sevgilim, meleşim, birtanem Sonunda size söylemek için bunca zamandır beklediğim sözleri

KADIN : Lütfen, konuşmak yok! Ağzınızdan bir kelime bile işitmek istemiyorum Çıt çıkarmayacaksınız Hiç değilse ben kalbimi açıncaya kadar. (Kendini toparlamak için bir an durur) Haftalardır işkence çekiyorum Benim gönlüme çelmek için kurnazca, şeytanca kocamı alet ettiniz Yedi yıldan beri de-

rin uykularda olan duygularımı, isteklerimi uyandırdınız. İster samimi olun, ister olmayın, hiç tanımadığım özelemlerle, tutkularla sarstınız beni. Gururumu okşadınız, sendeledim. Tatmadığım zevklerle içimi gıcıkladınız, ayağım kaydı. En zayıf noktalarımın saldırıya geçtiniz, kollarınıza düşüyorum. İşte karşınızdayım, Piyotr Semyoniç. *(Piyotr onu kollarına almak ister ama kadın elini uzatarak engel olur.)* Yalnız şunu da söyleyeyim. Kocamı pek severim. Öyle büyük tutkuları olan bir adam değildir. Gönül işleriyle ilgilenmez bile Birlikte hayatımız ne cennetin doruğuna ulaşır, ne de cehennem derinliklerine iner. Düzgün bir evliliğimiz var Rahat, sakin, gamsız. Kocamın bana bağlı olduğunu bilirim. Bütün bunlar beni mutlu etmeğe yetti, şimdiye kadar. Ama, size gelirken gayet iyi biliyordum ki, beni kollarınıza aldığınız an, Niki ile beraberliğimden hayır kalmayacaktır. Kocam da, evliliğim de benim için bitecektir bütün bütün. Böyle bir seçim yapamayacak kadar güçsüz ve bencilim. Sizin güçlü kişiliğinize güveniyorum. Karar vermek size düşüyor, sevgili Piyotr. Kararınız ne yolda olursa olsun, acı çekerek ama minnetle boyun eğeceğim. Yalvarırım size, benimle gönül eğlendirmeyin Ama bunu bilsem bile karşı koyamam buyunuze İşte teslim oluyorum, sizinim Dilediğinizi yapın. Beni istiyorsanız, açın kollarınızı size geleyim.

Beni sevmiyorsanız sırtınızı dönün sessizce uzaklaşayım Bir daha hiç görmeyelim birbirimizi. Bütüncük sevgilim benim, son söz sizin. Kararınızı bekliyorum *(Piyotr önce kadına sonra sevircilere bakar. Bir öğüt, bir yardım bekliyor gibidir. Ama boşuna. Kadına dönüp ona kollarını uzatmak ister, ama kınımlatamaz kollarını. Her birine birer tonluk birer ağırlık bağlanmış gibidir, Kollarını kaldırmak için tekrar çabalar. Ama, nafile. Sonra çabukça fikir değiştirip, kadına sırtını döner.)* Tanrı sizi takdis etsin, Piyotr Semyoniç.

Şimdi beni nasıl huzura kavuşturduysanız, sizi de huzur içinde yaşatsın *(Kadın döner. Koşarak uzaklaşır. Piyori yavaşça seyircilere döner. Cebinden gözlüklerini çıkarır, takar, tekrar Yazar oluverir. Biraz yaşlanmış gibidir. Piyotr kadar canlı ve çekici değildir artık.)*

YAZAR : İşi gücü başka erkeklerin karılarını baştan çıkarmak olan Piyotr Semyoniç, o günden sonra yalnız bekâr kızlar ya da dul kadınlarla ilgilendi.. beklediği kız çıkageldi birgün Bu yıllanmış bekâr da dünya evine girdi sonunda *(Yürümeğe başlar.)* Mutluluğuna hiç diyecek yok ama, ara sıra biraz keyfi kaçıyor. Genç yakışıklı bir subay, genç ve güzel karısını ne kadar çekici bulduğunu söyleyecek olursa

II. P E R D E

I. SAHNE

BOĞULAN ADAM

(Işıklar yandığı zaman, limanın ucundaki ribimdayız. Hava biraz puslu ve alacakaranlık. Limandaki bazı uzak gemilerin ışıklarını görüyoruz. Denizde bir sis düdüğü işitiliyor. Yazar elinde bastonuyla, girer. Akşam serinliğinden korunmak için bir perdesü giymiştir.)

YAZAR : *(Durup denize bakar, sonra seyircilere döner)* Akşam serinliğinden biraz hava alayım da kafam dinlensin, dedim. *(Derin derin soluk alır.)* Oh, dünya varmış! Deniz rüzgârını ciğerlerine çekti mi yeniden doğmuş gibi oluyor insan. Vücudum dipdiri oldu. *(Derin derin soluk alıp verir.)* Ama beynim işlemiyor. Zihnim durdu. Benimi için alışılmamış bir durum. Her zaman beynim bin bir düşünceyle dolup taşar. Ama bu akşam kafamın içi bomboş. Gene de yazmak isteği dürtüyor beni. Merak etmeyin, az sonra kafam çalışır. Böyle bir ukanma bizim meslekten olanların başına gelir zaman zaman. Yazarın kafa durgunluğu deriz buna. Telâşlanmağa gerek yok. Birazdan geçer. Durun, durun, zihnimde bir düşünce beliyor. Evet, evet buldum! Buldum ama iş yok. Entüpuftan bir şey. Yeni de değil üstelik. Bu düşünceyi daha önce de işlemiştim. Ortaya saçma sapan bir hikâye çıkmıştı. Kusura bakmayın, boşuna velveleye verdim ortalığı.. Bende bu kafa durgunluğu geçici, gelin görün ki, geçmek bilmiyor. Bir şeycikler gelmiyor aklına. Sınırlarım gerilmeğe başladı. Ulu Tanrım sen bana yardımcı ol. Yo, yo, bunu geri alıyorum. Ulu Tanrının işbirliğini istemek olmaz. Bu ne beccillik, bu ne haddini bilmezlik. Tanrı işini gücünü bırakacak da, hikâye konusu bulmam için imdadına koşacak. Yerlerin göklerin efendisi, beni bağışla. Eve gidip uyumağa

çalışayım en iyisi. Gün doğmadan neler doğar. Ama gecele-
yın sana bir ilham gelirse bu aciz kuluna mâlum et. Bir fikir
kırtısına bile razıyım. Yepyeni bir buluş olmasa da idare
eder. Eski bir şeyi allayıp pullayıp yeni diye sunmada hayli
hüner sahibiyim. Tövbe! Tövbe! Ne kadar çaresiz kalmışım,
gördünüz mü? Koskoca Tanrıdan başkalarının eserlerini
çalıp çırpıda bana el uzatmasını diliyorum. Daha fazla
günaha girmeden eve gideyim bari... Beni ev paklar.

*(Dönüp yürümeğe başladığı sırada gölgeler arasından biri
çıkıp ona seslenir.)*

SERSERİ : Pstt Beyefendi, bir dakika .. Lütfen beni dinler misiniz?

YAZAR : Kim var orda? Karanlıkta göremiyorum.

SERSERİ : İyi akşamlar, efendim. Acaba bu gece biraz "eğlenmek
ister miydiniz?

YAZAR : *(Kuşkulu)* "Eğlenmek" mi? Ne demek istediğinizi anlaya-
madım. *(Başını çevirir.)*

SERSERİ : Hiç anlamaz olur musunuz, beyefendi? Eğlenmek,
gönül eğlendirmek, hoşça vakit geçirmek. Bilmem anlatabi-
liyor muyum?

YAZAR : Anladığımı sanırım. Ama yanlış kapı çaldın. Haydi git
işine. Efendiden bir adama böyle tekliflerde bulunamayaca-
ğını bilmen gerek.

SERSERİ : Ömrünüzde böylesini görmemişsinizdir. Bundan
şüpheleniz olmasın. Böyle bir fırsat kırk yılda bir adamın aya-
ğına gelir. Hiç mi merak yok sizde?

YAZAR : Mesleğim merakı dayanır. Ama merakı ahlâkça yüksek
düzeyde tutmağa çalışırım. Beni rahat bırak.

SERSERİ : Belki de haklısınız, efendim. Şimdi bir daha
düşündüm. İnce duygulu bir beye benziyorsunuz. Belki de
yüreğiniz kaldırmaz ..

YAZAR : *(Hızla döner.)* Dur, bir dakika.

SERSERİ : *(O hızla döner.)* Son sözümle size kancayı taktım değil
mi?

YAZAR : Sadece bir fikir edinmek için soruyorum. Bu iyice anla-
şılınsın da... Nedir, senin şu eğlence, dediğin?

SERSERİ : *(İyice yaklaşır, sır verircesine)* Beyefendi, boğulmuş
bir adam görmek ister misiniz?

YAZAR : *(Dik dik bakar.)* Anlayamadım.

SERSERİ : Boğulmuş bir adam! Ciğerleri deniz suyuyla şişmiş
yüzü gözü mosmor kesilmiş bir ceset. Böyle bir manzarayı
seyretmek için kaç para verirsiniz?

YAZAR : Para vermek mi? Boğulmuş bir adamı görmek için para
vereceğim ha? Deli misin? Üstüne para verseler boğulmuş
bir adama bakamam. Boğulmuş bir adama bakacağım da ne
gececek elime? Sen delisin, zır deli. Defol, git başımdan.

*(Değneğiyle adamı tehdit edip yohuna devam eder. Serseri
dolanıp önüne geçer.)*

SERSERİ : Üç ruble, efendim? Topu topu üç rubleye, onu önce
karada, sonra suda, sonra o feci boğulma anında, sonra da
o muhteşem finaldeki boğulmuş adamın kadavrası halinde
göreceksiniz, ruhu şad olsun!

YAZAR : *Sen ne diyorsun, Allah aşkına? Adam daha boğulmamış
mi? Henüz sağ salım, öyle mi?*

SERSERİ : Sağ, salim ve afiyette. Karşınızda dimdik duruyor. Bo-
gulan adam, benim efendim

YAZAR : Sen misin? Üç ruble için canına mı kıyacaksın? Kendi in-
tiharının bedelini bana mı ödemek istiyorsun? Aman, bu
kaçık heriften yakamı kurtarayım.

SERSERİ : Yo, yo, yo, rica ederim, beyefendiciğim, yanlış anladınız Ben sahiden boğulmuyorum. Mahsustan boğulmuş gibi yapıyorum. Boğulan bir adamı canlandırıyorum, söz gelişi. Buz gibi soğuk suya atlayıp biraz çırpınıyorum. Kollarımı sallayıp imdat, imdat! diye haykırıyorum. Dibe dalınca güldür güldür hava kabarcıkları boşanıyor. Ağzımdan. Su beni yukarı kaldırıyor. Denizin yüzünde şişmiş balon gibi kalıyorum bir süre. Sırtınızdan soğuk bir ürperti geçecek, heyecanlanacaksınız özel gösteriler için üç ruble. Gruplar için ayrı bir tarife uyguluyoruz. Gösteri iki dakikaya kadar başlıyor.

YAZAR : İnanılır gibi değil. Bir boğulma seansına giriş ücretinin pazarlığını mı yapıyoruz şu anda?

SERSERİ : Meseleyi kavrayamadınız, efendim. Ucuz bir heyecan avcılığı değil bu. Topkumsal bir anlam taşıyan zengin bir tabloyu gözünüzün önüne sereceğim. Bir takım komik öğeleri de bulunduğu için tragedya değil ama buruk bir güldürü. Hem ağlayıp, hem güleceksiniz.

YAZAR : Gülünecek nesi var bunun?

SERSERİ : Yanaklarımı şişirip, gözlerimi faltaşı gibi açıyorum. İmdat isterken de cıyak cıyak bağıriyorum. Acı acı kişneyen bir aygır gibi

YAZAR : Bir su aygırının kişnemesini işitmek için para vereceğim zahir!

SERSERİ : Çok başarılı bir mevsim geçirdim, efendim. Ağustosta kapalı gişe oynadım. Yemekli suare için bir rezervasyon ister misiniz?

YAZAR : Yemekli suare de neymiş?

SERSERİ : Suya atlayıp biraz bocaladıktan sonra size güzel bir balık fırlatıyorum. Şimdi dil balığının tam mevsimi sanırım.

YAZAR : Ne diye durup da bu saçmalıkları dinlerim, Bilmem ki.

SERSERİ : Karar verecekseniz verin efendim, beş dakikaya kadar lokanta çöplerini boşalır. O zaman su bulanık olur. Bulanık suda balık avlayamam. Gururuma dokunur.

YAZAR : Sana da, gururuna da başlarım şimdi. Ölü bir yüzücüyü taklit ederek hayatını kazanmaya gururun engel olmuyor ama.

SERSERİ : Adamı en hassas yerinden vurmaya çok iyi biliyorsunuz. Beni zalimce yaraladınız.

YAZAR : Özür dilerim. Zalimlik etmek istememiştim.

SERSERİ : Mesleğimin temiz taraflarını görmek istemiyorsunuz. Bana bakın, akşam işten dönen bir maden işçisiyle karşılaştınız mı hiç? Tepeden turnağa kömüre, pislige bulanmıştır. Burun delikli, kulaklarının içi kurumla doludur. Dişleri bile isten kapkara olmuştur. Adamın gönlü bulanık bakınca. Ya da şunun bunun saç kırıntılarını eline yapışmış olarak akşam evine giden bir berber düşünün. O saçlar, ekmeğine, çorbasına karışır. Ögüresi gelir adamın. Bir cerrah elini nereye daldırır bilir misiniz?

YAZAR : Aman, yeter....

SERSERİ : Ya da bir çiftçi ayağını nereye basar? Çalışan her adam pis bir şeye bulaşır eninde sonunda. Oysa benim işim suyla. Su serindir, temizdir, arıttıcıdır. Akşam eve dönünce banyo yapmam gerekmez. Zaten yıkanmışımdır. Siz kendiniz için aynı şeyi söyleyebilir misiniz?

YAZAR : Banyo alışkanlıklarım üzerinde seninle tartışmağa hiç niyetim yok. Artık iyice canımı sıkmağa başladın. Bir araba yok mu buralarda? Arabacı, arabacı!

SERSERİ : Pişman olacaksınız. Bir akşam tekrar buraya geleceksiniz. Canınız sıkılmış, güzel bir boğulma seyretmek için can

atıyorsunuz ama ne çare ben artık yokum burada. Pazar akşamı son temsil... Gelecek hafta Yalta'da çalışmağa başlıyorum.

(Geride bir polis gezinmeğe başlar.)

YAZAR : Bak bir polis var orda. Yakamı bırakmazsan, pezevenk diye yakalatırım seni.

SERSERİ : Tecsüs ederim. Pezevenk filan değilim ben. Deniz şenlikleri sanatçısıyım

YAZAR : Boğulmak, deniz şenliği değildir. Sen bir rıhtım serscrisi üstelik kaçığın birisin. Polis! Polis!

SERSERİ : *(Uzaklaşarak)* Gidiyoruz, gidiyoruz Artık bizim işler de sarpa sarı. *(Kaçarak saklanır.)*

POLİS : *(Hızla yazara doğru gelerek)* Bir şey mi var efendim? Size bir yardımında bulunabilir miyim?

YAZAR : Iskelenin ardında bir adam var! İşte, şurda. Akşamdan beri başıma bela oldu. Akli dengesi bozuk herhalde.

POLİS : Geceleyin ne idüğü belirsiz kişiler dolaşır bu rıhtımda. Sizin gibi bir beyefendinin buralara gelmesi doğru değil. Sizi ne şekilde rahatsız etti?

YAZAR : Önceden söyleyeyim, bu iş de garip olacaktır. Suda boğulmasını seyretmem için benden üç ruble istedi.

POLİS : Garip mi? Buna düpedüz hırsızlık derim. Altmış kopekten fazla etmez. Bir metelik fazla vermeden boğulmanın âlâsını seyredebilirsiniz. Üç ruble ha? Adamdaki yüzüzlüğe bak.

YAZAR : Polis Bey, galiba yanlış anladınız...

POLİS : Bir sonraki iskelede iki kardeş var. Birer rubleye çifte boğulma gösterileri yapıyorlar. Bu adamlarla pazarlık etmesini bilmek gerek. Dikkat edin sizi aldatmasınlar.

YAZAR : Fiyat meselesi değil.

POLİS : Üç ruble ha? Amma da insafsızına çatmışsınız. Daha geçen gün, üç rubleye, on dört adam koskoca bir geminin batışını temsil ettiler. Talihiniz yaver giderse on rubleye bütün donanmanın batışını seyredebilirsiniz. Evet, ben sizin yerinizde olsam adama altmış kopek verirdim, bir kuruş fazla değil. Pazarlığı sıkı tutun, efendim. İyi eğlenceler.

(Polis Şapkasına dokunarak selam verir ve aksi yönde uzaklaşır. Neye uğradığını şaşırın yazar, ağzı açıkta kalır.)

YAZAR : Tamam... Sonunda gelip çattı... Herkes çıldırılmış... Bütün dünyanın aklını oynattığı gün bu gündür

(Serseri saklandığı yerden çıkar.)

SERSERİ : Pıst... Pıst... Bakıyorum aynasız yola koyuldu Ona ne söyledin?

YAZAR : Ne söyleyeceğim, gerçeği. Senin kaçık olduğunu? Ama ne yazık o senden biraz daha kaçık çıktı.

SERSERİ : Gene de benden şikayetçi olmadığınız için teşekkür ederim. Size minnet borcumu ödemek için fiatta görülmemiş bir indirim yapıyorum. Sizin güzel hatırınız için seksen kopek

YAZAR : *(Çok kılmış)* Seksen? Seksen ha? Seni ahlâksız seni? Seni utanmaz, seni madiabaz, seni dolandırıcı. Altmış kopek sana çok bile.

SERSERİ : Altmış kopek mi? Altmış kopeğe boğulunur mu hiç? Emin olun hiç kâr etmem. Yalnız havlularım kırk kopeğe palyor. Beni sudan çıkarana adama da kırk kopek veriyorum. Etti mi seksen? Bu işte zarar ederim. Zahmetime değmez. Suyun altına gümüşken hiç çıkmıyayım bari Beni boğuntuya getiriyorsunuz.

YAZAR : Boşuna dil dökme. Beni kandıramazsın. Altmış kopeğe boğulmayı kabul edersen ne âlâ. Kabul etmezsen keyfin biler.

SERSERİ : (*Homurdanarak.*) Sert adamsınız. Gönlümü kırıyorsunuz. Sert adamsınız. Ne yapalım, altmış kopeğe olsun. (*Parayı almak için elini uzatır.*) Tanrıdan niyaz ederim, oğlum bu mesleğe girmesin.

YAZAR : (*Parayı sayarak*) Otuz-kırk-elli-altmış. Al parayı. Şimdi ben nerede duracağım?

SERSERİ : (*Parayı bir mendile sarıp cebine koyar.*) Şurda, tanırlığın kıyısında. Buradan bütün manevrayı izleyebilirsiniz.

(*Rıhtımın kenarına doğru yürür.*)

YAZAR : Orası biraz karanlık. Oradan iyice görebilir miyim?

SERSERİ : Biraz karanlık olunca iş daha ürktütücü, daha esrarlı bir havaya bürünüyor. Böylece heyecanı da, zevki de artıyor. Zaten büyük aksiyon son on saniyede oluyor... Evet, ben hazırım. Az daha unuttuyordum. Benim suyun dibinden üçüncü çıkışında avazınızın çıktığı kadar bağıracaksınız: Popniçevski! Popniçevski!

YAZAR : Popniçevski de kim?

SERSERİ : Beni kurtarmak için suya atlayan adam. Ben yüzmesini bilmem efendim.

YAZAR : Yazar yüzmesini bilmez misin? Yüzmek bilmeden boğulmaya kalkıyorsun ha, olur şey değil.

SERSERİ : İşin bütün tehlikesi bütün güzelliği burda. Popniçevski son saniyede suya atlayıp beni çıkarır. Şimdi lokantada içki içiyor. Popniçevski, bu adı sakın unutmayınız efendim... Umarım gösteriyi beğenirsiniz. Memnun kalırsanız arka-

daşlarınıza da salık veriniz. Bir, ik, üç, hoppa! (*Atlayıp bağırılmaya başlar.*) İmdat! İmdat! Yüzme bilmiyorum! Yetiş....

YAZAR : Buraya gel, bana doğru... İyice göremiyorum seni..

SERSERİ : Allahım. İmdat. Can kurtaran yok mu? İmdat!

YAZAR : İyi. Aferin. Çok iyi. Bu kadarı yeter. Bu faslı bitiriyoruz. Vaktim kıt.. Şimdi boğulabilir misin?

SERSERİ : Agggııııı

YAZAR : Beni işitiyor musun? Boğul artık, dedim. . Bu herif de hangi cehenneme gitti? Ha, tamam, gördüm seni. Bu üçüncü çıkışın değil mi? (Popniçevski'yi çağırmak üzere) Eyvanlar olsun. O adamın adı neydi? Eyvahlar olsun!

KARARTMA

II. SAHNE

OYUNCULUK SINAVI

SES : *(Yazarın sesi)* Bir sonraki aday lütfen! Bir sonraki oyuncu aday!

(Genç bir kız girip sahnemin ortasına doğru yürür Çok heyecanlıdır Güç almak istiyormuş gibi çantasını sıkı sıkı tutar. Nereye bakacağını, ne türlü davranacağını bilemez. Böyle bir sınavı ilk kez katıldığı bellidir. Cesaretini toplayarak gülmeğe, iyi bir izlenim bırakmağa çalışır Elindeki mendille terli alınını sık sık siler.)

SES : İsim

KIZ : *(Soruyu anlamaz)* Efendim?

SES : İsminiz?

KIZ : Oo Nina

SES : Nina? Oyle mi? Sadece Nina mı?

KIZ : Evet, efendim Yo, hayır efendim. Nina Mikhailovna Zarekhnaya

SES : Yaş

KIZ : Benim yaşı mı?

SES : Evet, lütfen Kaç yaşındasınız yani?

KIZ : *(Düşünür)* Kaş yaşında birini arıyordunuz?

SES : Düpedüz cevap veremez misiniz bu soruya?

KIZ : Tabii. Yalnız şunu bilmenizi istiyordum. İstediginiz yaşa gi-

rebilirim. On altı, otuz... Okulda yetmiş sekiz yaşında, romatizmalı bir kadını oynamıştım. Hersek oyunumun çok inandırıcı olduğunu söylemişti Bu arada yetmiş sekiz yaşında romatizmalı bir kadın da.

SES : Evet, ama ben yetmiş sekiz yaşında romatizmalı bir kadın aramıyorum, yirmi iki yaşında bir kız arıyorum. Şimdi söyleyin bakalım, yaşı kaç?

KIZ : Yirmi iki efendim

SES : Sahi mi? Ben yirmi yedi yirmi sekiz, tahmin etmiştim.

KIZ : Fena halde nezleyim, efendim Beni daha yaşlı gösteriyor Geçen yıl grip olmuşum Doktor beni otuz dokuz yaşında sandı. Size söz veriyorum gerektiğinde yirmi ikilik gösterebilirim. *(Alınını siler.)*

SES : Ateşiniz mi var?

KIZ : Evet, efendim otuz dokuz derece.

SES : Başına gelenler. Bu kış kıyamette, otuz dokuz derece ateşle sokağa çıkılır mı hiç? Evinize gidin, yavrum. Doğru yatağa Başka zaman gelirsiniz

KIZ : Olmaz, efendim. Çok rica ederim. Bu sınava girebilmek için tam altı ay bekledim Altı aylık bekleme listesine girebilmek için de üç ay beklemiştim, zaten. Beni bu listenin sonuna koyarlarsa, bir altı ay daha beklemem gerekecek : O zaman da yirmi üç yaşında olacağım, yirmi iki yaşına dönmem güçleşecek. Lütfen, okumama izin veriniz Kendimi çok daha iyi hissediyorum. *(Alınını yoklar.)* Sanırım ateşim otuz yediye düştü

SES : Görüyorum, aktris olmayı yürekten istiyorsunuz

KIZ : Candan yürekten, aldığım her solukla, iligimde, kemigimde, damarlarımda akan kanda duyuyorum bu isteği ..

SES : Evet, evet Tıbbi durumunuz üzerinde epeyce bilgi edindik.
Ama herhangi deneyiniz var mı?

KIZ : Ne gibi?

SES : Örneğin şimdi üstünde durduğumuz konuda, oyunculukta.
Tecrübeli bir oyuncu musunuz?

KIZ : Sahne üzerinde mi?

SES : Oyunculukta tecrübe edinmek için fena bir yer sayılmaz

KIZ : Madam Zobliyenkska'dan üç yıl ders aldım.

SES : Burada, Moskova'da mı ders veriyor?

KIZ : Hayır, benim okulumda... Odesa'da. Ama kendisi büyük bir aktristi.

SES : Burada, Moskova'da mı?

KIZ : Hayır, Odesa'da.

SES : Şu halde size amatör desek yanlış olmaz.

KIZ : Evet, Moskova'da Ama Odesa'da profesyonelim.

SES : Pek güzel. Ama bizim Moskova'da profesyonel, yirmi iki yaşında bir oyuncuya ihtiyacınız var. Odesa'nın çok şirin bir yer olduğunu kabul ediyorum ama tiyatro açısından Moskova değildir. Size biraz daha tecrübe edinmenizi ve aspirinizi almanızı salık veririm.

KIZ : (*Gütmeğe davranır, sonra durur.*) Buraya dört günlük yoldan geldim. Beni bir kerecik olsun dinlemeyecek misiniz?

SES : Yavrucuğum, beni zor durumda bırakıyorsunuz...

KIZ : Bana iş vermeseniz bile, size bir oyundan bir parça okumak beni bütün ömrümce mutlu eden bir anı olurdu... Cüretimi

bağışlayın ama bana kalırsa siz koskoca Rusya'da yaşayan en büyük yazarlardan birisiniz.

SES : Sahi mi? Çok nazıksınız. Belki size bir kaç dakika ayırabiliriz?

KIZ : Yazdığımız hemen herşeyi okudum. Makaleleri, hikâyeleri, (*Güler.*) Bir tanesi çok hoşuma gitmişti. Hani (*Daha fazla güler.*) Hani, bir şey vardı. (*Artık kendini tutamaz, çılgınca güler.*) Aman yarabbim, her aklıma gelişte kendimi tutamıyorum.

SES : (*O da güler*) Sahi mi? Ne tuhaf? Hangi hikâye acaba?

KIZ : (*Gülmeğe devam ederek*) "Bir devlet Memurunun Ölümü" Aman, yarabbim, günlerce gülmüştüm.

SES : "Bir Devlet Memurunun....." Hatırlayamadım. Neden sözediyordu?

KIZ : Çerdyakov? Aksirik.... hani amirinin tepesine hapşırın adam.

SES : A, evet. Bunu gülünç buldunuz demek. Tuhaf, bence hüzünlü bir şeydi.

KIZ : Hüzünlüydü tabii. Günlerce ağladım. Acıklı bir biçimde gülünçtü.

SES : Öyle mi dersiniz? Peki, bütün okuduğumuz içinde en çok sevdiğiniz hangisiydi?

KIZ : Ençok sevdiğim mi?

SES : Evet, hangisi?

KIZ : Tolstoy'un Savaş ve Barış'ı.

SES : Onu ben yazmadım.

KIZ : Biliyorum, efendim. Ama bana en çok sevdiğim kitabı sorunuz.

SES : Dürüst bir kızcağızsın, neme lâzım. Böyle biri insanın içini tazeliyor. Azıcık alındım ama gene de hoşuma gitti. Pekala. Bana ne okuyacaksınız bakalım?

KIZ : Üç Kızkardeş'i okumak isterdim.

SES : Öyle mi? Hangi kızkardeşi?

KIZ : Her üçünü de.. vaktiniz varsa.

SES : Her üçünü de mi? Evyahlar olsun. Bütün piyesi okuyun bari, eliniz degmişken.

KIZ : Ah, sagolun efendim. Bütün piyesi baştan aşağı ezber biliyorum. Birinci perde (*Yukarı bakar.*) Prozorov'ların evinde, oturma odası. Öğle vakti, geniş pencereleden parlak bir güneş ışığı odaya dolar...

SES : Bunlara gerek yok. Kısa bir bölüm yeter.

KIZ : Peki efendim. Oyunun son bölümünü oynamak isterim.

SES : İyi. İyi. Bu çok uzun sürmez herhalde. Hazır olunca başlayın.

KIZ : Altı aydan beri hazırım... Altı aylık bekleme listesine girebilmek için beklediğim üç ay da cabası.

SES : LÜTFEN, başlayınız.

KIZ : Başüstüne efendim, sagolun efendim. (*Boğazını temizler, tam başlayacağı sırada*) Affedersiniz efendim, lütfen Ta-ra-ra-bum, ta-ra-ram,

Kaldırma otursam, der misiniz?

SES : Ne münasebet? Neden böyle saçma sapan bir şey söyleyecekmişim?

KIZ : Bilmem efendim. Kendiniz yazmışsınız. Oyunun sonunda Çebutkin söylüyor. Siz o tek cümleyi tekrarlıyorsanız bana çok yardımı dokunurdu. Tam altı ay bekledim, efendim. Ta Odesa'dan yayan geldim.

SES : Pekala, pekala. Hazır mısınız?

KIZ : Evet, efendim.

SES : Ta-ra-ra-bum, tararam, kaldırma otursam.

KIZ : Maşa şöyle söze başlar: Şu müziğe kulak verin. Bakın, bizi terkediyorlar. Bir tanesi büsbütün aramızdan ayrıldı. Hayatımıza yeniden başlamak için yalnız bırakıldık. Ama yaşamak gerek.. yaşamak gerek... Irina şöyle der : Bir gün gelecek, herkes bütün bunların nedcını bilecek. (*Beklediğimizden daha büyük bir duyarlık ve şefkatle söylemektedir bu sözleri.*) Böylesine acı çekmek neden? Bir gün gelecek, bütün sırlar birer birer çözülecek. Ama şimdi yaşamalıyız... Çalışmalıyız. Bizi çalışmak kurtarır ancak. Yarın yapayalnız okula gidip ders vereceğim. Bana ihtiyacı olanlara adayacağım yaşamımı. Şimdi sonbahar. Az sonra kış bastırıp herşeyi karla örtecek. Ve ben çalışacağım, çalışacağım, çalışacağım! "Devam edeyim mi?"

SES : (*Yumuşakça*) Lütfen

KIZ : Olga der ki: Bando mızıka ne kadar canlı, ne kadar yiğitçe çalışıyor. Yaşamak isteği uyandırıyor kişide. Tanrım, zaman geçecek. Bizler büsbütün silinip gideceğiz. Bizi unutacaklar, yüzlerimiz unutulacak... Seslerimiz, kaç kişi olduğumuz. Ama çektiğimiz acılar bizden sonra gelenler için neşeye çevrilecek. Mutluluk ve barış gelecek şu yeryüzüne o zaman şimdi yaşayanları sevgiyle, hayırla anacaklar. Sevgili kızkardeşlerim biraz daha sabretsek biraz daha zaman geçse bileceğiz gibi geliyor bana: Neden yaşıyoruz neden

acı çekiyoruz... Keşki bilseydik... Keşki bilebilseydik... (Durur) Teşekkür ederim, efendim. Sizden istediğim sadece bu kadardı. Beni çok mutlu ettiniz... Tanrı da sizi mutlu etsin efendim.

(Sabneden uzaklaşır. Sabne boştur.)

SES : Biri buraya çağırsın onu, ta Odesa'ya kadar yürütmesini beklemeden.

KARARTMA

III. SAHNE

BİÇARE KADIN

(Işıklar banka müdürü Kistunov'un bürosunu aydınlatır. Kistunov bir koltuk değneğiyle girer. Normal büyüklüğünün üç misli şişmiş olan sağ ayağı sargularla sarılmıştır. Ayrıca nikris illetinden (gout) muztarip olduğundan acısını artıracak herhangi bir hareketten dikkatle kaçınır. Güçlülükle koltuğuna kadar gidip oturur. Bir yardımcı memur telâşla içeriye girer.)

MEMUR : *(Yüksek sesle)* Günaydın Bay Kistunov!

KİSTUNOV : Aman yavaş, gözünü seveyim. Yavaş sesle.

MEMUR : *(Fısıldayarak)* Affedersiniz, efendim.

KİSTUNOV : Bendeki nikris illeti fena azdı gene. Sinirlerim birer fişek kesildi. En küçük sürtüşme onları patlatabilir.

MEMUR : Kimbilir ne kadar canınız acıyordur, efendim

KİSTUNOV : Sorma, sorma! Bu sabah saçımı tarayınca kadar canım çıktı.

MEMUR : Bay Kistunov!

KİSTUNOV : Ne var Poçatkin?

MEMUR : Dışarda bir kadın var. İlle sizi görmek istiyor. Anlatıklarından pek bir şey anlayamadık doğrusu. Ama ille banka müdürünü göreceğim diye tutardı. Siz kendinizi iyi hissetmiyorsanız, belki...

KİSTUNOV : Yo, yo. Bankanın işleri benim küçük rahatsızlıklarımın önce gelir. Onu buraya kabul et, ama gürlülsüzce, lütfen. *(Memur ayaklarının ucuna basarak*

çıkar. İçeriye bir kadın girer. Kırk beş-elli yaşlarında, fakir kilikli bir kadındır. İşçi sınıfından olduğu bellidir. Yüzünde acıklı bir ifadeyle masaya doğru yaklaşır. Sınırlıca çantasını eğip büker.) Hoş geldiniz, bayan. Ayğa kalkamadığım için özür dilerim. Biraz rahatsızım da. Oturunuz lütfen.

KADIN : (Onurur.) Teşekkür ederim.

KİSTUNOV : Size nasıl bir yardımda bulunabilirim?

KADIN : Bana büyük bir yardımda bulunabilirsiniz. İnşallah boş döndürmezsiniz beni. Başka kimseden hayır yok. (Kadın ağlamağa başlar. Bu ağlama inlemeğe dönüşür. Kistunov acı içinde gözlerini kısar, dişlerini sıkar ve koltuğunun kollarına sıkı sıkı tutunur.)

KİSTUNOV : Sakin olun, madam. Yalvarırım sakin olun

KADIN : Affedersiniz. (Sakinleşmeye çalışır.)

KİSTUNOV : Aklımızı başımıza toplayarak, sakin bir şekilde bu soruna çözümlenirsek, bir çözüm bulmak daha kolay olur. Şimdi, söyleyin derdiniz ne?

KADIN : Kocam, efendim. Vergi tahsilatı Şukin. Kendisi beş aydan beri hasta.... beş aydır çekmediğim kalmadı.

KİSTUNOV : Hasta halinden anlarım, madam. Üzüntünüzü paylaşıyorum. Hastalığı nedir acaba?

KADIN : Sinir bozukluğu .. Herşey sinirlerini alt üst ediyor. Parmağınızın ucuyla dokunacak olsanız böyle avaz avaz bağınıyor. (Birden bire avaz avaz bağırır. Kistunov'u yerinden uğratan tüyler ürpertici bir çığlık atar.) Nasıl, niçin sinirleri bozuldu, kimse bilmiyor.

KİSTUNOV : (Kendini toparlamağa çalışarak.) Ben sezer gibi

oluyorum. Lütfen devam edin. Yalnız tarifleriniz bu kadar canlı olmasın.

KADIN : Zavallı adamcağız yatakta yatarken...

KİSTUNOV : (Koltuğuna tutunur.) Bir daha bağırmayacaksınız değil mi?

KADIN : Acı acı feryat etmek hakkımdır ama neyse... Beş aydır yatakta yatıp iyileşmeğe çalışırken adamı işinden atılar. Durup dururken, hiç sebepsiz.

KİSTUNOV : Vah, vah. Pek üzüldüm. Ama bunun bizim bankayla ilgisini göremiyorum, madam.

KADIN : Hastalığımda neler çektim bilemezsiniz. Sabahtan akşama kadar bir dediğini iki etmedim. Akşamdan sabaha kadar başımda bekledim. Bir yandan da bir sürü iş beni bekler. Evi silip süptürmek, çocuklarıma bakmak, köpeğimizi, kedimizi, keçimizi hasta olan kızkardeşimin kuşunu beslemek.

KİSTUNOV : Kuş mu hasta?

KADIN : Kızkardeşim. Başını döndüyor. Bir aydır fena halde başını döndüyor. Baş dönmesi her gün biraz daha artıyor.

KİSTUNOV : Bak hele . Bununla beraber...

KADIN : Onun çocuklarına, onun kendisine, onun keçisine bakmak da bana düştü. Sonra kızkardeşimin kuşu, benim çocuklardan birini ısırdı, bizim kedi onun kuşunu ısırıldı, kolu kırık olan en büyük kızım, kızkardeşimin kedisini boğdu. Şimdi kızkardeşim buna karşılık bizim keçiyi istiyor, keçiyi vermezsek ya bizim kediyi boğacak ya da büyük kızımın öbür kolunu da kıracak...

KİSTUNOV : Gerçekten derdiniz başımızdan aşkın, üzülmemek elde değil. Ama gene de bizimle ilgisini...

KADIN : Sonra, kocamın maaşını almağa gidince yirmi dört ruble, otuz altı kopeğini kestiler. Neden diye sordum. Yardımlaşma sandığından borç almıştı dediler. Ama bu mümkün değil. Benden izinsiz borç alamaz. Kafasını kıranım. Tabii bu hasta halinde değil. Zaten benim de mecalim kalmadı. Nerde eski kuvvetim. Taşı sıksam suyunu çıkarırdım. Ama üstünüze afiyet, bir öksürük arız oldu. Öksüre öksüre ciğerlerimi kusacağım nerdeyse. *(Öyle feci öksürmeğe başlar ki Kistunov nerdeyse çatlayacaktır.)*

KİSTUNOV : Kocanızın iyileşmesi niçin aylar sürdü, şimdi gayet iyi anlıyorum. Ama benden istediğiniz nedir kuzum?

KADIN : Kocamın hakkını. Yirmi dört ruble, otuz altı kopeklik helâl parasını. Zayıf ve aciz bir kadın olduğum için bana vermiyorlar. Yüzüme karşı gülenler bile çıktı. Evet güldüler. Hatta kahkahalar atıldılar. *(Yüksek sesle kahkahalar atar. Kistunov büzülür.)* Oysa ağlanacak haldeyim ben. Benim gibi zavallı, çaresiz bir kadın *(Hiçkırır.)* Gülünecek ne var bunda?

KİSTUNOV : Hiç! Hiç! Ben gülünecek bir şey göremiyorum. Yalnız, katı yürekli olmak istemem ama korkunç yanlış yere geldiniz. Davanızda ne kadar haklı olursanız olun, bizimle bir ilgisi yok. Kocanızın çalıştığı acenteye güveniz gerek.

KADIN : Ne demek istiyorsunuz. Şimdiye kadar beş acentenin kapısını çaldım. Hiç biri acenteye kulak vermedi. Akılımı kaçırmak üzereyim. Saçlarım dökülmeğe başladı. *(Başından bir avuç saç çeker.)* Bakın avuç avuç dökülüyor. *(Masanın üstüne bir avuç saç atar.)* Bir başka acenteye daha git, demeyin bana.

KİSTUNOV : *(Saçları iğrenerek ama dikkatle toplayıp kadına verir. Kadın başına ilıştırir.)* Saçlarınız yerli yerinde dursun, lütfen. Şimdi beni dikkatle dinleyin. Burası banka, BANKA.

Biz bankacılık işleriyle uğraşırız. Bize yatırılan paraları kasalarımızda saklarız. Ne dediğimi anlıyor musunuz?

KADIN : Ne diyorsunuz?

KİSTUNOV : Size yardım edemem, diyorum.

KADIN : Bana yardım edemeyeceğinizi mi söylüyorsunuz?

KİSTUNOV : *(İçini çeker.)* Söylemeğe çalışıyorum ama meramımı anlatabildiğimden pek emin değilim.

KADIN : Kocamın hasta olduğuna inanmıyorsunuz, öyle mi? Buyrun, alın. İşte doktor raporu! *(Masanın üstüne koyup üstüne vurur.)* İşte ispat! Kocamın zafiyet geçirdiğinden hâlâ şüphe mi ediyorsunuz?

KİSTUNOV : Şüphe etmek şöyle dursun, doğruluğuna yemin ederim.

KADIN : Baksanıza, rapora baksanıza.

KİSTUNOV : Bakmağa ne hacet efendim? Kocanızın neler çektiğini çok iyi anlıyorum.

KADIN : Yüzüne bile bakamazsınız doktor raporu neye yarar? BAKAKAKSİNİZ!

KİSTUNOV : *(Korkuyla rapora bakar.)* Görüyorum.. görüyorum.. Kocanız hasta. Evet, doktor raporunda öyle yazılı. Yerden göğe kadar haklısınız. Gene de derim ki, yanlış yere başvurduğunuz. *(Şaşkına dönmüştür.)* Beni de heyecanlandırdınız boşu boşuna.

KADIN : *(Ona dik dik bakar.)* Bana yalan söylediniz. Sizi sözüntün eri belledim ama bana yalan söylediniz.

KİSTUNOV : Ben BEN Mİ YALAN SÖYLEYDİM? NE ZAMAN?

KADIN : *(Raporu kaparak alır.)* Raporu okuduğunuzu

söylediğiniz zaman. Ne zaman olacak? Raporu iyice okusaydınız kocamın sağlık durumunu, nasıl haksızca işinden atıldığını anlardınız. Böyle zayıf, çaresiz bir kadın olduğum için beni başınızdan savmayın. İnsaf edin de şu rapora bir göz gezdirin. Sizden bütün ricam bu. Bir kerecik okuyun, gideyim.

KİSTUNOV : İyi ama raporu okudum. İki kere okumanın bir anlamı var mı?

KADIN : Üstünkörü okudunuz

KİSTUNOV : Dikkatle, en ince ayrıntısına kadar odudum.

KADIN : Öyleyse çok hızlı okudunuz. Daha yavaş okuyun.

KİSTUNOV : Daha yavaş okumam gerekmez. Hızlı okuyucuyumdur.

KADIN : Sindire sindire okumadınız öyleyse. Bir daha okuyun da iyice kafanıza yerleşsin.

KİSTUNOV : Sindire sindire okudum. Kafama dank dedi. Şurada yazılanları ezbere biliyorum. İmtihana girsem pek iyiyle geçerim. Ama bilmenın taydası yok çünkü bu iş, bankamızın işi değil.

KADIN : (Arkadan yaklaşarak kendini ona doğru eğilir.) Sınır bozukluğu diye yazılı yerini okudunuz? Bu raporu bir daha okuyun da görün yanlışım var mı?

KİSTUNOV : ORASI MI? EVET GÖRÜYORUM KOCANIZIN SINIRLERİ BOZUK. VAH, VAH. MÜTHİŞ BİR ŞEY. AMA BENİM ELİMDEN BİR HALT GELMEZ. ŞİMDİ GİDİN, ALLAH RIZASI İÇİN.

(Bitkin bir halde koltuğuna yığılır.)

KADIN : (Adamın ayağının uzanmış olduğu yere doğru hamle yapar.) Ah elinizi ayağınızı öpeyim beyefendicğim.

KİSTUNOV : Sakın ayağımı öpmeyin. (Geç kalmıştır. Kadın barretle ayağına sarılmıştır. Adam acıyla haykırır.) AYYYYYYYYYYYYY? Kelleşen kafanıza sokun şunu: Böyle bir istekle bize gelmeniz saçınızı kestirmek için kasaba gitmeniz kadar gariptir.

KADIN : Kasap insanın saçını kesmez ki? Neden saçımı kestirmek isteyen neden kasaba gitsin? Benimle alay mı ediyorsunuz? Evet, gültüyorsunuz halime

KİSTUNOV : Gülmek mi? Soluk alacak halim kalmadı.. Poçatkin?

KADIN : Oruç tuttuğumu söyledim mi size? Üç gündür ağzıma bir lokma koymadım Yemek istiyorum ama benim kabul etmiyor. Bugün aynı fincan kahveyi üç defa içtim

KİSTUNOV : (Kalan gücüyle bağırır.) ПОЧАТКИНИ!

KADIN : Bir deri, bir kemik kaldım Düşüp düşüp bayılıyorum. Baksanıza. (Yere yığılır.) Nasıl bayıldım. Şimdi gözlerinizle gördünüz. Günde sekiz kere başıma geliyor bu.

(Memur sonunda koşarak gelir.)

MEMUR : Buyrun İstunov bir şeyiniz mi var?

KİSTUNOV : (Bağırarak) ŞU KADINI ÇIKARIN BURDAN. ONU KİM BÜROMA SOĞUTU?

MEMUR : Siz efendim. Size sorunca içeri girsin demiştiniz.

KİSTUNOV : Bir insandan söz ediyorsun sanmıştım, böyle elinde doktor raporu olan bir tımarhane kaçkımandan değil

KADIN : (Poçatkin'e) Raporu okumadı bile. Eline verdim de suratına fırlatı... Siz iyi bir adama benzyorsunuz. Acıyım bana Okuyun da görün kocam hasta mı yoksa değil mi?

(Raporu zorla Poçatkin'e uzatır.)

MEMUR : Ben okumuştum, madam. Hem de iki kere.

KİSTUNOV : Ben de, ben de iki kere okudum.

MEMUR : Demin dışarda bana gösterdiniz. Herkese gösterdiniz. Hepiniz okuduk, kapıcı bile.

KADIN : Göz ucuyla bakınız. Doğru dürüst okumadınız ki.

KİSTUNOV : Tartışma, Poçatkin. Oku, gözünü seveyim. Okuda onu dışarı çıkarabilelim.

MEMUR : *(Çabukça göz gezdirir.)* Evet, kocanızın hasta olduğunu doğruluyor. Şimdi lütfen çıkar mısınız, bayan. Yoksa sizi çıkarması için birini çağırayım mı?

KİSTUNOV : Hay Allah razı olsun! Şunu çıkart buradan. Kapıcıyla iki bekçiyi çağır. Ama dikkat et, öktüz gibi kuvvetli.

KADIN : *(Kistunov'a)* Bana hele parmağınızın ucuyla dokunun kıyametleri koparırım. Öyle bağırır, öyle çağırırım ki bütün şehir başınıza toplanır. Zayıf, zavallı, çaresiz bir kadının dövüldüğü bir bankaya bir daha kimse adımını atmaz. Ay, gene bayılıyorum galiba...

KİSTUNOV : *(Ayağa kalkar.)* Sen mi zavallısın, saldırıya geçmiş bir su aygırı kadar zavallı. Sen mi zayıfsın ormanlar kralı kadar zayıf. Sen mi bir felaketsin! Sen bir afetsin, önüne gelen herşeyi silip süpüren bir afet. Konakları köprüleri yıkan azgın bir selsin sen. Dağ köylerini kasıp kavuran bir karsırgasın. Senin gibi kadınlar benim gibi erkekleri, kocan gibi sinir hastası eder.

KADIN : Bana yardım etmeyecek misiniz yani?

KİSTUNOV : Vur şuna Poçatkin. Bir temiz döv. Benden sana izin. Boylu boyunca yere ser de. Öyle bir kötek at ki aklı başına gelsin.

KADIN : *(Poçatkin'e)* İşitiyor musunuz? İşitiyor musunuz bana nasıl muameleyi reva görüyor? Benim gibi hem öksüz hem yetim bir anneyi dövürecek size. Nasıl öksürdüğümü işittiniz mi? İşitin de yüreğiniz parçalansın. *(Zorla nöbetini tutturur.)*

KİSTUNOV : Bayan, lütfen gelin de bunu benim odam da konuşa...

(Kohundan tutar.)

KADIN : Çek elini... İmdat... İmdat... Allahım sen bana acı... Beni dövüyorlar.

MEMUR : Sizi dövmüyorum. Sadece kolunuzda tutuyorum.

KİSTUNOV : Döv onu, budala. Fırsat varken tekme at. Başka türlü defedemeyeceğiz buradan. Sıkı bir yumruk indir de kendinden geçsin.

(Ona tekme atmaya çalışır. Vuramayıp yere düşer.)

KADIN : *(Parmasını uğursuzluk getirecek şekilde KİSTUNOV'a uzatır. Yazıhanenin üstüne sıçrar. Ve her cümlesini, masa ziline ayağıyla basarak vurgular.)* Lanet olsun. Bankanıza lanet okuyorum. Size de müşterilerinize de uğursuzluk üstüne uğursuzluk gelsin. Kasalarımızdaki paralar şalgam olsun, turp olsun. Mahzenlerinizdeki altınlar turşuya dönsün. Rubleleriniz, sarmısığa, kopeklerinize soğana çevrilsin.

KİSTUNOV : Dur, DUR! Yalvarırım sus artık. Poçatkin şuna para ver, şuna ne isterse ver, yeter ki başından gülsün.

KADIN : *(Poçatkin)* Yirmi dört ruble ve otuz altı kopek. Ne bir metelik fazla, ne bir metelik eksik. Hakkımı isterim.

MEMUR : Benimle gelin, parayı vereyim.

KADIN : Bir ruble de yol parası. Yayan giderdim ama dizlerimin bağı kesildi.

KİSTUNOV : Şuna araba parası ver, daha fazlasını ver ama artık gözüm görmesin.

KADIN : Allah sizden razı olsun! Sarmisaklar, soğanlar çil çil paracıklara dönsün. Üzerinizden uğursuzluğu kaldırıyorum. Tuttuğunuz altın olsun.

KİSTUNOV : *(Saçlarını yolar.)* DEFET ŞU KADINI BAŞIMDAN. Aman Yarabbim saçlarım tutam tutam dökülüyor. *(Başından bir tutam saç çekip çıkarır.)*

KADIN : Ha, bir şey daha var efendim. Kocamın tekrar işe girebilmesi için bana bir tavsiye mektubu lazım. Bu gün sizi daha fazla rahatsız etmeyeyim Yarın erkenden gelirim. Allah gönlünüze göre versin, efendim.

(Kadın çıkar.)

KİSTUNOV : Gene gelecekmış... Gene gelecekmış. *(Yavaşça aklını oynatmağa başlar. Bastonunu alıp sarılı ayağını dövmeye koyulur.)* Gene gelecekmış... Gene gelecekmış...

KARARTMA

IV. SAHNE

UZLAŞMA

YAZAR : Bu olay ta eski günlere, gençlik günlerime dayanır. Tam on dokuz yaşındaydı. Aşk mektebinden feyz almak şöyle dursun, daha birinci sınıfa adımımı atmamıştım. Öyle saf, öyle utangaçtım ki, dünya kuruldu kurulalı, hiç bir kadın çınl çıplak soyunmuş olamazdı benim inancıma göre. Evlilik zevklerine gelince, üstünde düşünmeğe bile cesaretim yoktu. Gebelik konusunda şuna inanıyordum. Koca odasına çekilmeden önce şöyle hararetili hararetili karısının elini sıkar. Bu kadardı bu iş. Ama babam fevkalade bir adamdı. Geniş fikirliydi. On dokuzuncu doğum günümü kutlamak için aşkın sınırlarını gözümün önüne sermeğe karar verdi. Ama tutumlu adamdı, aynı zamanda. Bana kendi yol gösterip, pazarlıkta aldatılmamı önlemek istedi. Şimdi beni sevgili babam olarak görmeğe çalışın size zor gelmezse. *(Yan tarafa doğru bağırır.)* Antoşa! Antoşa! Süt dökmüş kedi gibi durma orda Buraya gel. Artık çocukluğu bırakmanın zamanıdır.

(Ondokuz yaşındaki Anton görünür. Süt dökmüş kedi, ya da ürkek bir köpek yavrusu gibidir. Elindeki şapkasıyla sinirli sinirli oynar.)

ÇOCUK : İyi degilim, baba. Hastayım

BABA : Hasta mısın? Ne hastası? Neyin var?

ÇOCUK : İyice düşünmedim baba. Bana bir kaç dakika müsaade et.

BABA : Koıku dağlan bekler. Ah toyluk! Senin yaşındayken ben de senin gibi ödlektim.

ÇOCUK : Sen benim yaşında oldun mu hiç? Hep daha büyük diye düşünmeğe alışmışım seni.

BABA : İlk kez bir kadınla beraber olduğumda, kaç yaşındaydım, dersin?

ÇOCUK : Sen bir kadınla beraber oldun mu baba?

BABA : Tabii, bir kadınla beraber oldum. Baba olan bütün erkekler hayatlarının bir döneminde bir kadınla beraber olmuşlardır.

ÇOCUK : Aynı kadınla mı?

BABA : (*Bağırır.*) Aynı kadınla olur mu hiç? Elinin körü! Arkadaşlarınla bu konuları konuşmazsın hiç, be oğlum?

ÇOCUK : Her zaman. Ama konuşmak başka, bu başka.

BABA : Aşk yolunda aydınlanmış olarak evliliğe girmek bir erkeğin görevidir. Yoksa karanlıkta el yordamıyla ilerlemek için en güzel yıllarını harcar.

ÇOCUK : Bir kaç yıl el yordamıyla yolumu arayırsam ne çıkar, babacığım?

BABA : Adam olmanın yolu yordamı var oğlum. Her şey sırasıyla. Önce yürümeği öğrendin, sonra konuşmayı. Şimdi sıra buna geldi.

ÇOCUK : Emin misin, babacığım? Yürümeği de konuşmayı da o kadınlardan öğrenmişimdir.

BABA : (*İyice canı sıkılmıştır.*) Antoşa, daha fazla geciktiremeyiz bu işi. Bu gidişle genç bir adam olamadan saçlarına ak düşecek. Şimdi içeriye girip görgünü bilgini artırarak mısın, yoksa seni cezalandırırım mı?

ÇOCUK : Baba... Burada ahlâk ve fazilet sahibi kadınlar bulabileceğimizi sanmıyorum.

BABA : Ahlâk ve fazilet sahibi kadın arayan kim? Dünyada ahlâk ve fazilet sahibi kadınların sayısı, maalesef, o kadar fazladır ki, ahlâk ve fazilet sahibi erkekler buralara düşmek zorunda kalırlar... Şimdi işimize bakalım.

ÇOCUK : Elini tutabilir miyim, babacığım?

BABA : Hoppala! Böyle yere babanın elinden tutularak gidilmez. Erkek olacaksın dedik sana. Antoşa, fazla zamanımız yok. Annen saat dokuzda eve dönmemizi bekler... Şimdi olgunlaşmak için tam bir saat on dakikan kaldı.

ÇOCUK : Nereye gideceğimizi anneme söyledin mi yoksa?

BABA : O kadar da dangalak değilim. Ona akşam serinliğinde biraz hava alınak için yürüyüşe çıkacağız, dedim.

ÇOCUK : Koskoca adam olarak eve dönünce annem şüphelenir mi?

BABA : Bu adamın yüzünden okunmaz, Anton. Kızamığa tutulmuş gibi kırmızı benekler dökmezsin... Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme olur belki. Şimdi düşünme.

ÇOCUK : Erkek olmanın başka yolları yok mudur? Bıyık bıraksam..

BABA : Antoşa, doğru söyle. Bu işi gözün kesmiyorsa seni eve götüreyim.

ÇOCUK : Eve götür.

BABA : Bir daha soruyorum iş işten geçmeden karar ver. İstemiyorsan seni eve götüreyim

ÇOCUK : Eve götür

BABA : İyi öyleyse, haydi eve gidelim. Sen hazır oluncaya kadar çember çevirip, zipzıplarınla oyna.

ÇOCUK : Bana kızacak mısın?

BABA : Hayır

ÇOCUK : Hayal kırıklığına uğrayacak mısın?

BABA : Hayı

ÇOCUK : Benimle iftihar edecek misin?

BABA : Hayı

ÇOCUK : Pekı, sözünü dinleyeceğim oyleyse

BABA : Aferin oğlum

ÇOCUK : Hoşuma gideise bu daha yapabili miyim?

BABA : Olmaz Sütün sene seni burada bırakacak değilim herhalde Aman yarabbim, geniş fikirli bu baba olmak ne kadar da zormuş *(Kız içeriyeye girer Başında alev gibi kızıl saçlar, ağzında bir sigara vardır)*

KIZ : Hoşgeldiniz, beyler

ÇOCUK : Anneciğim!

BABA : Koikma, oğlum, koikma

ÇOCUK : Şey, bayan burdaki öğretmenlerden ni a a?

BABA : Bana kalısa kuıslar mudüesi Bahtımız açık oğul Hoş bir kıza benziyor Şimdi gidip deis ücreti mescesini hallediyim

ÇOCUK : Baba mektupla öğenim kursuna yazılamaz mıyım?

BABA : Olmaz Sen bekle orda Şapkanı buluşturup duıma, anlaşıldı mı? *(Kıza gider)* İy akşamı, madam Güzel bir nisan akşamı değil mi?

KIZ : Demek nisan oldu bile Pek dışarı çıktığım yok da

BABA : Çok iyi anlıyorum, efendim Ben böyle işlerle ilgilenmeye li bir hayli zaman oldu da Sizinle bir meseleyi görüşmek istiyordum, nazik bu meseleyi

KIZ : Otuz ruble

BABA : Nezaketi bir yana bırakalım oyleyse Otuz ruble diyorsunuz Kendim için olsa, otuz ruble makul bir fiyat Ama kendim için değil, gencecik, toy oğlum için İşte, şurda, dizleri titreyen çocuk

KIZ : Gene de otuz ruble, efendim Burada çocukları için indirim yapmıyoruz

BABA : Anlıyorum Ama otuz ruble de on dokuz yaşındaki bir çocuk için fazla pahalı On beş rubleye ne deisiniz?

KIZ : On beş rubleye Kuıta Kuzu masalını okusun Kusura bakmayın, efendim Bu akşam limana bu Norveç gemisi gelecek Şimdi sanı peruğumu takmağa gideceğim

BABA : Bu dakika! Olağanüstü bir durum var Çocuğun doğum günü Ona gı ! Bu armağan vermek istiyorum Ne deisiniz?

KIZ : Bu şemsiyeye alsamız?

BABA : Bana bakın, benim zamanımda, yani otuz yıl önce, bu sokakta pek şirin bir kızcağız vardı, Sütçü Kızı İlka Onunla buluşmak zevki bana sadece on rubleye mal olurdu

KIZ : Hâlâ burda Onu isterseniz, fiyatı altı rubleye düşü

BABA : Aman, Tanrı esirgesin!

ÇOCUK : Baba, balbacığım artık hazır mıyım?

BABA : Bir dakika yavrucuğum. Daha pazarlık yapıyoruz. *(Kıza)* Çok sevimli çocuktur, naziktir, tatlı dilli. Öyle güzel hikâyeler anlatır ki. Bayılacaksınız...

KIZ : Kuzum, siz kimi kime satmağa çalışıyorsunuz?

ÇOCUK : Baba, ben üşümeğe başladım.

BABA : *(Oğluna)* Koş biraz, zıpla sıçra. Sabırlı ol evlâdım. On dokuz yıl bekle. Azıcık daha dişini sıkıver. *(Kıza)* Yirmi ruble, veririm. Taş çatlasa fazlasını koparamazsınız benden. Oğlanın eğitimi için bu kadını gözden çıkardım... Lütfen, çocuğun hatırı için.

KIZ : *(Ona bakar. Sonra gülümser.)* Tamam. Anlaştık. Oğlunun üstüne titreyen bir babasıdır. Bunun için saygı duyuyorum, size. Benim de sizin gibi bir babam olsaydı, sokaklara düşüp, sizin gibi babalarla pazarlık etmezdim.

BABA : *(Şaşırmış.)* Bu sözlerin bir yerinde bir alıâk dersi var. Ama henüz bulup çıkaramadım. Demek, yirmi-rubleye anlaştık. *(Kıza parayı verir.)* Yalnız, sizden bir ricam daha olacak. . Bu geceyi şenliklerden sonra, şunu söylerseniz pek minnettar olurum. Doğum gününde, babanın en iyi dilekleriyle. .

KIZ : *(Başını sallar.)* Doğum gününde babanın en iyi dilekleriyle... Mum da ister misiniz, efendim?

BABA : Muma gerek yok. Sadece ona anlayışlı davranım. Sizden bütün istediğim bu ona bir parça şefkat göstermeniz. *(Gözünü siler.)* Hay Allahı, şimdi ağlamanın sırası mıydı?

KIZ : Yukarıda bekleyeceğim, iki kat yukarda, soldan ikinci kapı. Şefkatli davranacağım, efendim.

BABA : Sağolun! Bu devrin kızları çok daha anlayışlı görünüyorlar.

KIZ : İzninizle şunu söyleyeyim. Sizin gibi adamlar sayesinde bu meslekte hizmet görmekten gurur duyuyorum.

(Adamın elini öpüp gider.)

BABA : Ne iyi bir hastabakıcı olurdu. Haydi çık yukarı. Ben burda bekleyeceğim.

ÇOCUK : Baba, ona bir şey söyleyecek miyim?

BABA : Ne gibi?

ÇOCUK : Merhaba, filan falan.

BABA : Merhaba demek iyi olur. "Hoşça kal" demek de uygun düşer. Haydi git artık. Seni bekliyor.

ÇOCUK : Bana vermek istediğin bazı bilgiler var mı?

BABA : Kıza bunun için bu kadar para saydık. Amma da garip sorular soruyorsun. Haydi git oğlum. Bu gidişle ona fazla mesai ödeyeceğim.

ÇOCUK : Evet, baba. Gidiyorum, gidiyorum

(Durur.)

BABA : Ne oldu gene?

ÇOCUK : Çok tuhaf değil mi? Şu merdivenlerden inip sokağa çıkınca artık senin küçük Antoşa'n olmayacağım. Erkek Anton, olacağım. Teşekkür ederim baba. Allahısmarladık.

(Kapıya gider.)

BABA : Dur *(Anton durur.)* Bekle Antoşa

ÇOCUK : Ne var baba?

BABA : Biliyor musun, ne düşünüyorum? Güzel bir şemsiye daha

çok hoşuna gitmez mi? Önümüzdeki yılda erkek olup adam sırasına geçebilirsin pekala. Gelecek yıla kadar bol bol vakit var.

ÇOCUK : Nasıl istersen babacığım, peki babacığım.

*(Baba kolunu oğlunun omzuna atar. Geriye dönüp gece-
nin karanlığına dalarlar. Sabne kararırken müzik.)*

V. SAHNE

YAZAR

*(Işıklar yanar, Yazar, yazı dosyasıyla sabnenin önüne ge-
ler.)*

YAZAR : Babamın şu portresinde bir sıcaklık, bir sevecenlik sezil-
diğini umarım. Onu çok severdim. Ama hem babam, hem
bu akşam sizinle paylaştığım kişilerin hepsine ihanette bu-
lunmanın ezikliği var içimde. Günün sonunda kalemi ka-
ğıdı elimden bırakınca dostlarımın özsuyunu sömürmüşü-
mü gibi gelir bana. Hele bugün yazı yazarken nasıl keyiflendi-
ğimi düşündükçe vicdanım sızlıyor... Evet, hoş akalın de-
meden... Demin neden sözediyorduk, kuzum?
Çerdyakov'un hikayesine başlamadan önce, şimdi ha-
tırladım... Daha bacak kadar çocukken büyüyünce ne olına-
ğa heveslendiğimi söyleyecektim. Tuhaf değil mi, bir türki
aklıma gelmiyor. Ama içim bir hoş, içimde bir tatlı hafiflik,
bir huzur var karşınızda dururken ve diyorum ki galiba her
zaman özlediğim buydu, şimdi yaptığım şey. Beni görmeğe
geldiğiniz için teşekkürler. Yolunuz bu tarafa düşerse, gene
uğrayın e mi? Oyunumuzun değişik bir sonu da var: Yolu-
nuz bu tarafa düşerse bir daha, umarım beş milyon liralık
bir mirasa konarsınız. İyi geceler.

(Dönüp sabne gerisine doğru yürürken ışıklar azalır.)